

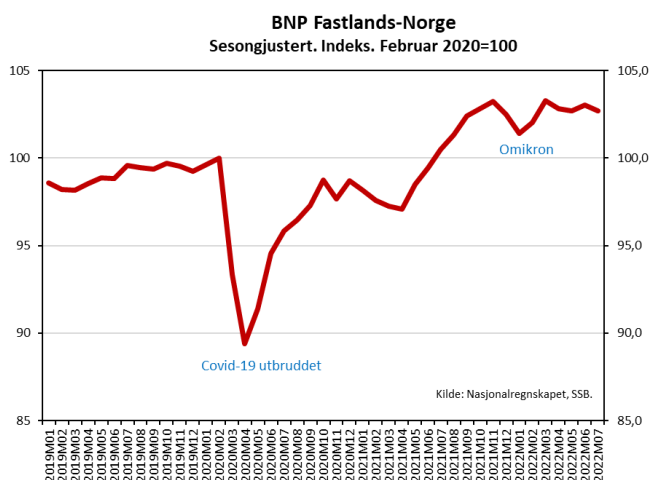
Konjunkturutsiktene

1. Jobb til alle er jobb nummer en
2. Konjunkturvurdering
3. Arbeidsmarkedet

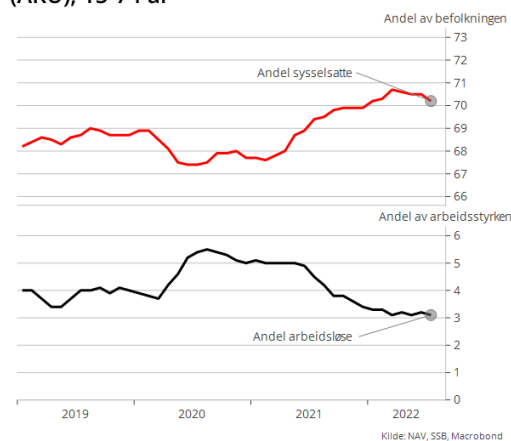
1. Jobb til alle er jobb nummer en

Gjennom 2021 ble hele nedgangen i den økonomiske aktiviteten under pandemien hentet inn. I årets første syv måneder lå aktivitetsnivået i fastlandsøkonomien 4,3 pst. høyere enn samme periode i fjor. Særlig har husholdningenes etterspørsel bidratt til økningen, med vridning mot konsum av tjenester som krever mer sysselsetting enn varekonsum. Oppsparte midler under pandemien har også bidratt vesentlig til konsumveksten. Disse to faktorene er «engangsfenomener» og vil trolig ikke gi ytterligere vekstimpulser nå som både konsum og sparing er på nivåer fra før pandemien.

Arbeidsmarkedet har følgelig også bedret seg betydelig i etterkant av pandemien. Arbeidsløsheten har falt og er nå på det laveste siden 2008. Andelen i jobb er også høyere enn på flere år. Sysselsettingsandelen har særlig økt blant unge og bosatte innvandrere. Antallet registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV er imidlertid fortsatt høyt (202 000), og antallet er høyere enn før pandemien. 45 000 unge under 30 år er registrert med nedsatt arbeidsevne. I tillegg kommer personer som ikke er tilmeldt NAV, men som verken er i arbeid eller utdanning. Blant de langtidsledige er det også flere som har gått uten jobb lenger sammenlignet med før pandemien.

Sysseleste og arbeidsløse, sesongjustert (AKU), 15-74 år

Statistikk de siste månedene viser tydelige tegn til omslag på arbeidsmarkedet. Både arbeidsløsheten og sysselsettingen har flatet ut, og tilgangen på nye arbeidssøkere til NAV og korttidsarbeidsløse har gått litt opp. Tilgangen på ledige stillinger har gått litt ned de to siste månedene fra et høyt nivå. I den siste nettverksundersøkelsen fra Norges Bank melder færre om at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen, sammenliknet med i maiundersøkelsen. Noe av grunnen til dette kan være at innvandringen har tatt seg klart opp igjen, etter at bla. innreiserestriksjoner var et hinder gjennom pandemien. Økningen så langt i år har vært sterkest blant personer på korttidsopphold, men arbeidsinnvandrere som har meldt flytting til Norge har også økt. Av de 20 200

flyktningene fra Ukraina som foreløpig er blitt bosatt i Norge, vil det trolig ta noe tid før de tar del i arbeidsmarkedet.

Men også økte renter har bidratt til omslaget vi nå ser, og risikoen for at Norges Bank og andre lands sentralbanker kan komme til å stramme for mye inn i særlig pengepolitikken har økt. Det kan slå negativt tilbake på arbeidsmarkedet i Norge gjennom svakere etterspørsel både fra utlandet og her hjemme. Faren for at prisøkninger biter seg fast gjennom lønns- og prisspiraler er langt mindre i Norge som følge av frontfagmodellen i lønnsoppgjørene. I næringene som oppgir stor knapphet på arbeidskraft, ser vi heller ikke tegn til særlig økt lønnsvekst.

Risikoen for at arbeidsløsheten vil ta seg opp framover har altså økt betydelig bare gjennom informasjonen som er kommet til i løpet av de siste ukene. Tidsvinduet for å få til økt inkludering og «sosial dumping i revers» kan dermed også vise seg å bli mer kortvarig enn tidligere lagt til grunn; innvandringen er på vei opp, etterspørselen er blitt mer avdempet og overdreven innstramning i pengepolitikken gjør at omslaget i arbeidsmarkedet kan komme raskere og sterkere enn vi forventet for bare kort tid siden. Vi anslår at arbeidsløsheten stiger fra 3,3 prosent i år og gjennom 2023 og 2024, til et årsgjennomsnitt på 4,1 prosent i 2025.

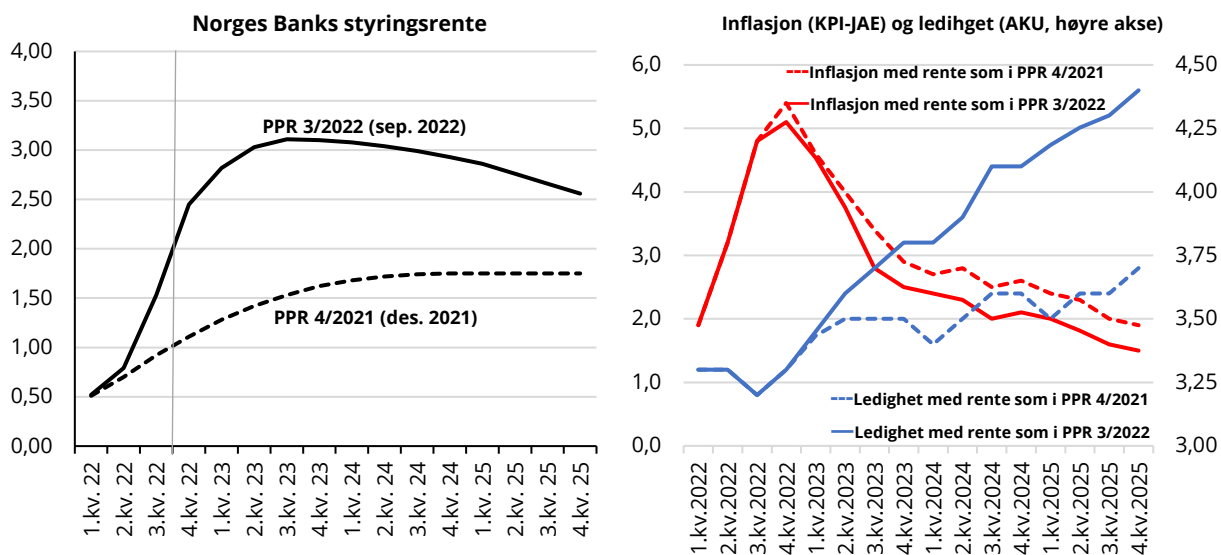
12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI) har tiltatt gjennom året. De økte strømprisene har bidratt mye til den høyere konsumprisveksten, både direkte og gjennom kostnadsoverveltinger som gjør at andre priser øker. I tillegg har matvareprisene økt både som følge av internasjonale forhold og økte energikostnader innenlands. Regjeringen har både innført og videreført en strømstøtteordning til husholdningene, som har bidratt til å dempe konsumprisveksten i økende grad.

Norges Bank har møtt den importerte inflasjonen med aggressive renteøkninger. Vi viser i denne rapporten at prisveksten fra utlandet bidrar kraftig innstrammende på norsk økonomi. Husholdningenes realinntekter faller med nesten 4 prosent som følge av prissjokket fra utlandet. Det skulle isolert sett tale for redusert rente. I stedet har Norges Bank økt rentene. Renteøkningene reduserer husholdningenes inntekter med ytterligere 3,5 prosent. Pengepolitikken til Norges Bank dobler altså nesten kostnadssjokket husholdningene opplever.

Det aktualiserer forholdet mellom en slik streng tolkning av inflasjonsmålet og målet i Hurdalsplattformen om full sysselsetting, og for så vidt også sentralbankloven som sier at Norges Bank skal bidra til høy sysselsetting. Norges Bank tolker høy sysselsetting som det sysselsettingsnivået som er forenlig med stabil inflasjon (Norges Banks håndbok i pengepolitikk). Når den sterke inflasjonsveksten er importert, vil en slik tolkning ramme sysselsettingen hardt.

Norges Banks tolkning får store konsekvenser, men er heller ikke korrekt. Den norske frontfagsmodellen vil gjenopprette stabil inflasjon selv med et høyt nivå

sysselsetting. Dagens sysselsettingsnivå er opprettholdbart og inflasjonen vil komme relativt raskt ned uten aggressiv rentesetting. For å illustrere dette viser vi beregninger ved hjelp av den makroøkonomiske modellen NAM, der den norske frontfagsmodellen er representert på bakgrunn av årelang teoretisk og empirisk forskning på internasjonalt toppnivå. Figurene oppsummerer funnene.

Dersom Norges Bank hadde holdt fast på sin renteprognose fra desember 2021, før invasjonen av Ukraina og den høye veksten i blant annet internasjonale energipriser, hadde inflasjonsmålet vært nådd 3. kvartal 2025, 3 år fra nå. Med dagens renteutsikter, nås det ett år tidligere, 3. kvartal 2024 og forskjellen i inflasjon er da kun ca. 0,5 prosentpoeng. Dette er vist med de røde kurvene i figuren til høyre og illustrerer hvor sløvt våpen renta er for å stagge den importerte inflasjonen.

Norges Bank har tidligere praktisert inflasjonsmålet fleksibelt, det vil si at det skal nås fram i tid. Det har ikke vært uvanlig for Norges Bank at dette er tre år fram i tid. At de nå insisterer på en langt hurtigere måloppnåelse kan ikke bety annet enn at vi med ny sentralbankledelse har fått et strengere inflasjonsmål.

Konsekvensen for norsk økonomi og i arbeidsmarkedet ser vi av de blå kurvene i figuren til høyre. I stedet for å holde ledigheten på om lag 3,5 prosent med moderate renteøkninger, presses ledigheten opp til 4,4 prosent gjennom 2025.

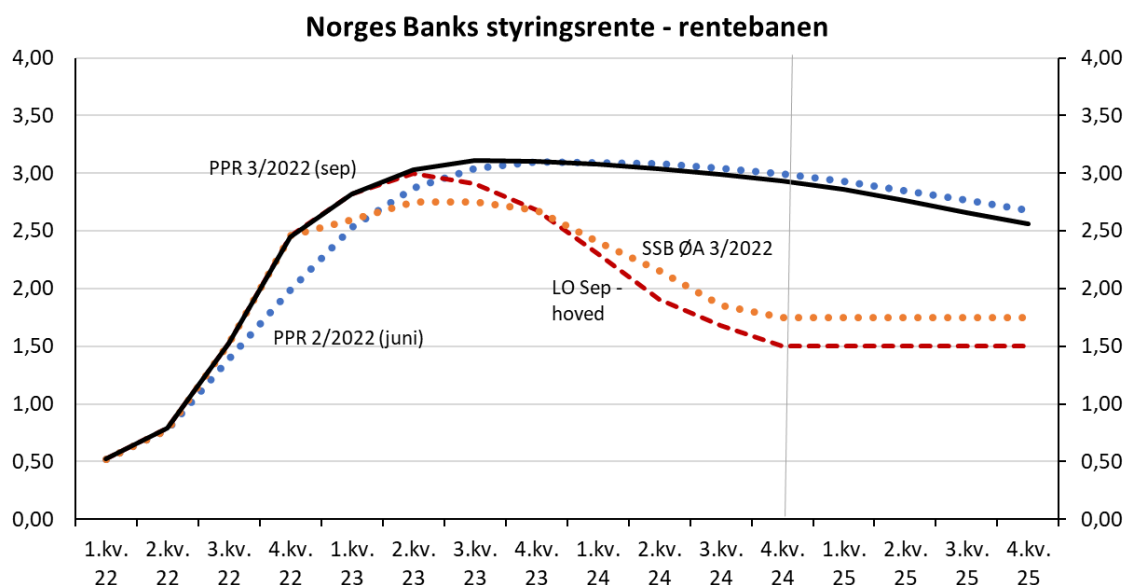
Frontfagsmodellen og målet i Hurdalsplattformen om full sysselsetting er uløselig knyttet til hverandre. Dette er kjernen i den norske modellen. Det er noe Norges Bank må ta hensyn til i sin rentesetting, fordi disse egenskapene ved frontfagsmodellen er en realitet – og det er godt dokumentert.

En oppsummering av kunnskapen med det for øye å bruke den i å utforme den økonomiske politikken i Norge er gjort av Samfunnsøkonomisk analyse og professor Ragnar Nymo (Rapport nr. 8/2019). Konklusjonen er at dersom man i utøvelsen av den økonomiske politikken ikke tar inn over seg denne stabiliserende egenskapen med norsk lønnsdannelse, så kan man heller ikke ha målsetninger om full sysselsetting. I stedet blir arbeidsledigheten et instrument som gjennom markedskreftene skal stabilisere lønns- og prisveksten.

Per Borten, statsministeren fra Senterpartiet, ga det politiske startskuddet til frontfagsmodellen, og dermed også den norske modellen, når han vant stortingsvalget i 1965. Han lovet å få bukt med den økende inflasjonen den gangen og likevel holde full sysselsetting. Etableringen av frontfagsmodellen gjorde det mulig fordi den knytter lønnsveksten til industriens konkurransevne og ikke innenlandsk inflasjon.

Og nesten 60 år senere har vi fortsatt frontfagsmodellen som gjør full sysselsetting mulig. Men da kan ikke Norges Bank øke renta og arbeidsledigheten på grunn av sterk prisvekst fra utenlandske forhold. Tvert om. Denne prisveksten reduserer i seg selv sysselsettingen og fjerner oss fra målet om full sysselsetting.

De tre elementene av den økonomiske politikken – penge-, finans- og inntektspolitikken – må ha samme forståelse for norsk økonomis faktiske virkemåte, herunder hvordan lønnsdannelsen fungerer. Bevaring av den norske modellen krever det.

Våre prognoser bygger på at Norges Bank vil måtte ombestemme seg, og er således i tråd med de nylige prognosene fra SSB slik figuren viser. Det er den svake utviklingen i realøkonomien og i arbeidsmarkedet, sammen med lavere inflasjon i tråd med mekanismene i den norske lønnsdannelsen som får Norges Bank til å snu. Likevel vil renteøkningene vi har opplevd og de som kommer før Norges Bank

endrer oppfatning prege norsk økonomi. Resesjon i internasjonal økonomi fra lignende pris- og renteutvikling som i Norge, bidrar også til nedturen i Norge. Vi anslår en vekst i fastlandsøkonomien neste år på kun 1,5 prosent, mot 3,3 prosent i år.

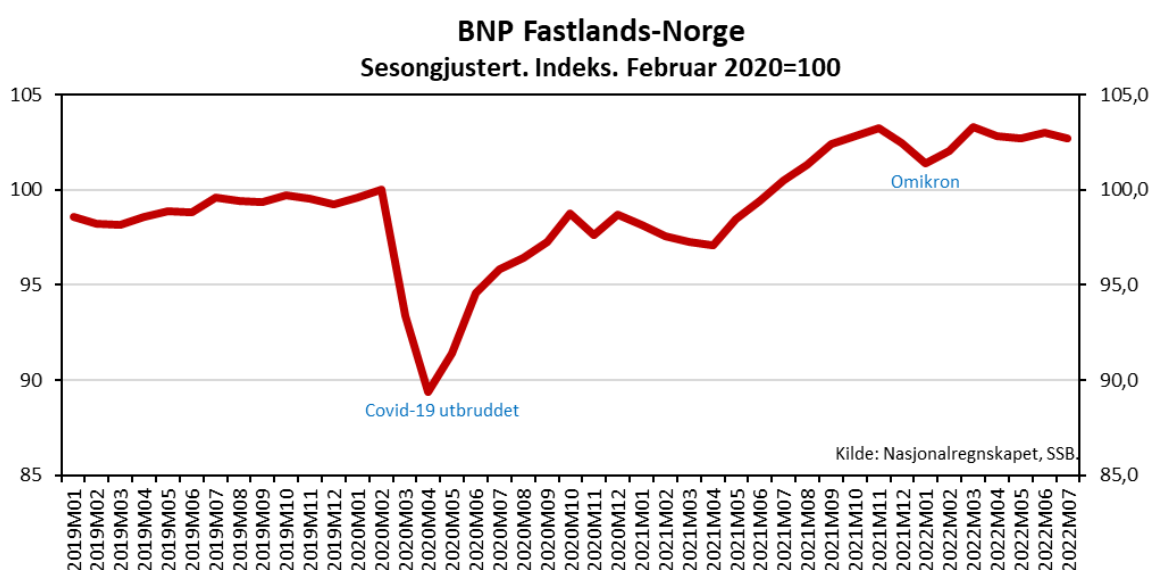
2. Konjunkturvurdering

LO har utarbeidet en ny konjunkturanalyse samt nye prognoser for 2022-2025. Noen av prognosene fra LO utgis også i budsjettdokumentene fra Regjeringen.

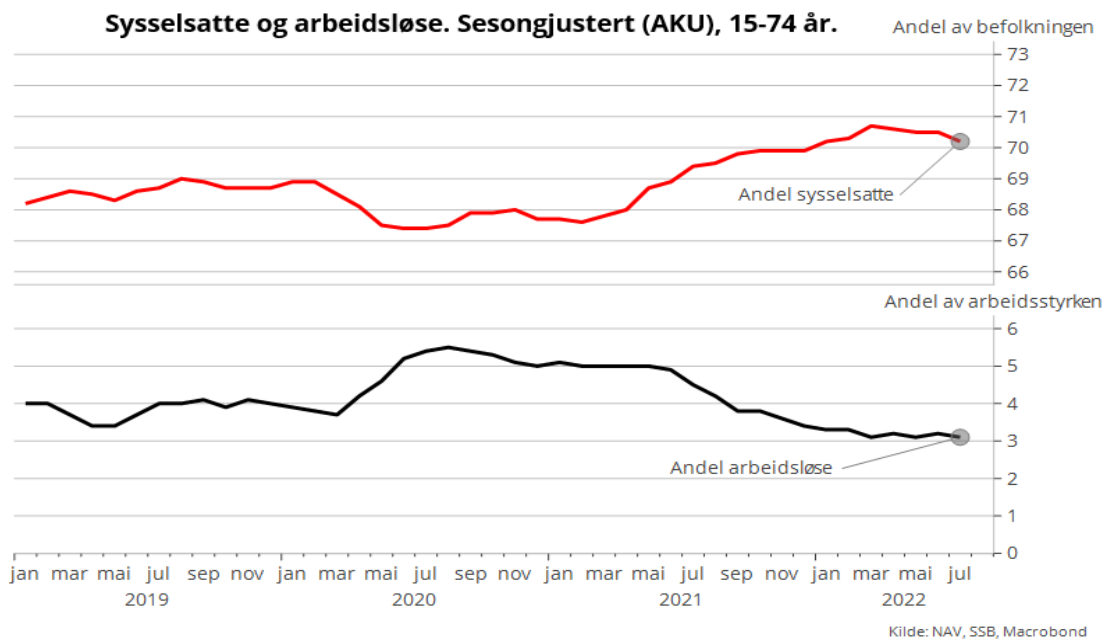
2.1 Norsk økonomi

Hovedbildet nå

Gjennom 2021 ble hele nedgangen i den økonomiske aktiviteten under pandemien hentet inn. I årets første syv måneder lå aktivitetsnivået i fastlandsøkonomien 4,3 pst. høyere enn samme perioden i fjor.

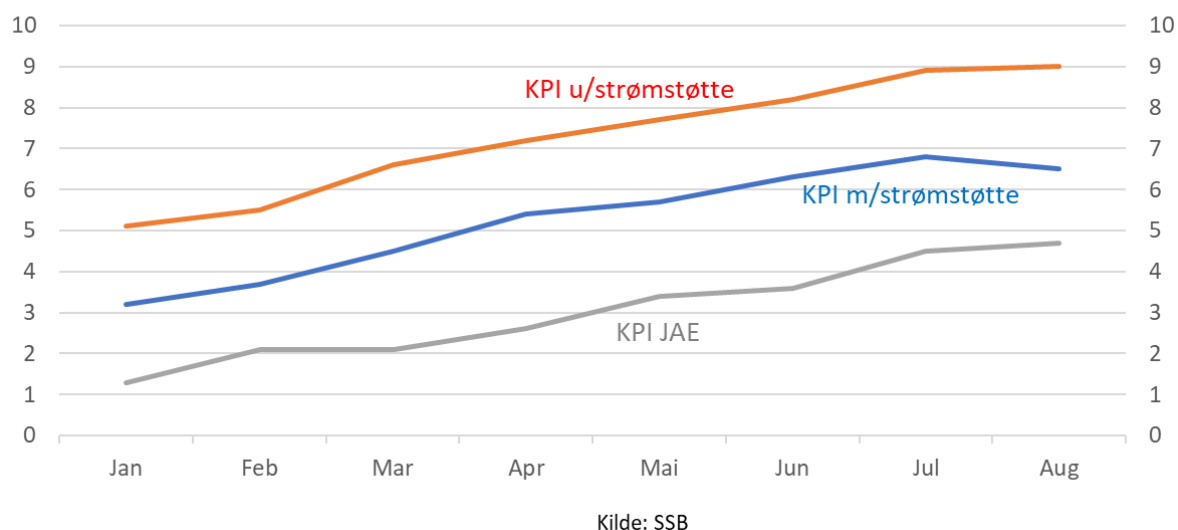
Sysselsettingen har vokst kraftig gjennom fjoråret og inn i 2022. I august 2022 var 70,5 pst. av befolkningen (15-74 år) sysselsatt, den høyeste andelen siden august 2009, ifølge sesongjusterte AKU-tall. Arbeidsledigheten har også falt kraftig, og i juli 2022 utgjorde den (sesongjustert) 3,1 pst. av arbeidsstyrken (tilsvarende 91 000 personer), ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) til SSB.

12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI) har tiltatt gjennom året. De økte strømprisene har bidratt mye til det, både direkte og gjennom kostnadsoverveltinger som gjør at andre priser øker. I tillegg har matvareprisene økt både som følge av internasjonale forhold og økte energikostnader innenlands. Regjeringen har både innført og videreført en strømstøtteordning til husholdningene, som har bidratt til å dempe konsumprisveksten i økende grad.

Konsumprisutviklingen så langt i 2022

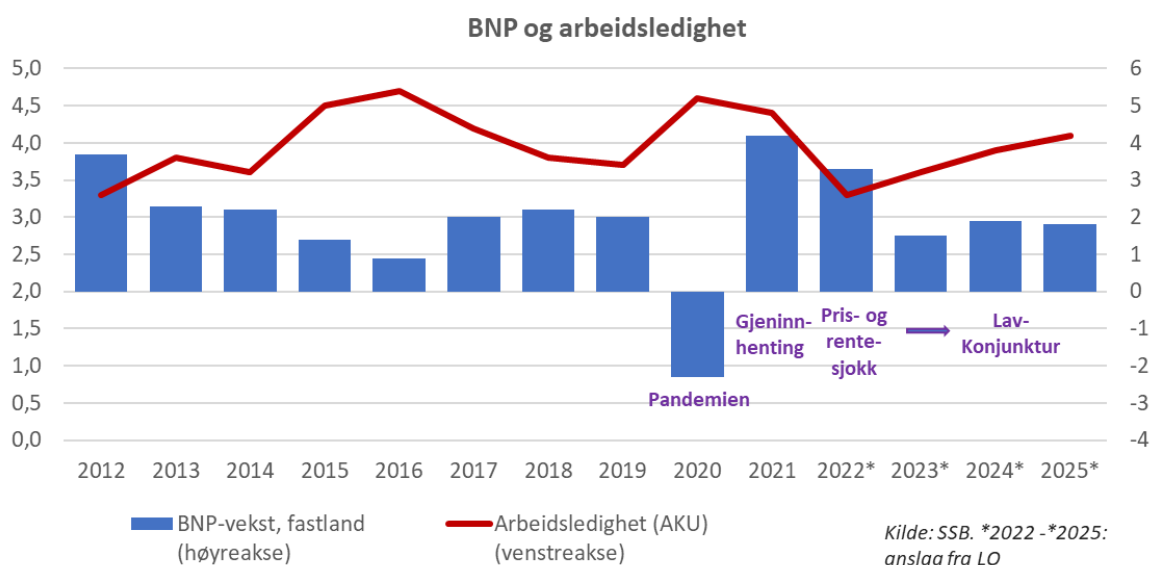
12-måneders konsumprisvekst i pst.

Konjunkturutsiktene framover

I arbeidet med konjunkturvurderingen har vi benyttet den makroøkonomiske modellen NAM (Norwegian Aggregate Model) til hjelp i analysene og utarbeidelsen av prognosene. Konjunkturutsiktene fram mot 2025 i vår vurdering er i hovedtrekk følgende:

- Høy prisvekst og økte renter, samt svakere vekst internasjonalt av samme grunn, gir lavkonjunktur i Norge de nærmeste årene. Den høye konsumprisveksten som sterkt påvirkes av de høye strømprisene og den høye inflasjonen ute, forsterkes av økte renter og svekker husholdningenes kjøpekraft og konsum. Det demper aktiviteten i økonomien. Vekstimpulser fra fastlandsinvesteringene og eksporten vil trolig være svake. Vi har lagt til grunn at også offentlig etterspørsel vil utvikle seg svakt de nærmeste årene som følge av Regjeringens signaler om stramt statsbudsjett. Det forsterker den svake etterspørselen fra husholdninger og bedrifter. Den norske økonomien mister dermed motorkraft de nærmeste årene. BNP Fastlands-Norge anslås å øke med 3,3 pst. i 2022, i stor grad på grunn av veksten gjennom 2021, noe som gir et overheng til 2022. For 2023 anslår vi en økonomisk vekst på 1,5 pst. I 2024 og 2025 anslås BNP Fastlands-Norge å øke med henholdsvis 1,9 og 1,8 pst., som fortsatt ligger under den anslåtte trendveksten for fastlandsøkonomien. Norsk økonomi er dermed inni en ny lavkonjunktur, uvanlig raskt etter innhenting fra forrige.
- Lavere aktivitet i økonomien vil føre til at arbeidsledigheten øker. Sysselsettingsutviklingen framover vil antakeligvis bli mye svakere enn i fjor og hittil i år. Ifølge våre prognoser vil AKU-ledigheten øke fra 3,3 pst. i 2022 til 3,6 pst. i 2023 og videre opp til 4,1 pst. i 2025. Arbeidsmarkedssituasjonen omtales nærmere i kap. 3.

LOs anslag om BNP Fastlands-Norge og arbeidsmarkedet:

	2022	2023	2024	2025
BNP Fastland-Norge (%-volumvekst)	3,3	1,5	1,9	1,8
Sysselsatte (%-vekst, nasjonalregnskap)	3,3	0	0	-0,2
Arbeidsstyrke (%-vekst, AKU)	1,6	0,4	0,3	0
Arbeidsledighet (%-nivå, AKU)	3,3	3,6	3,9	4,1

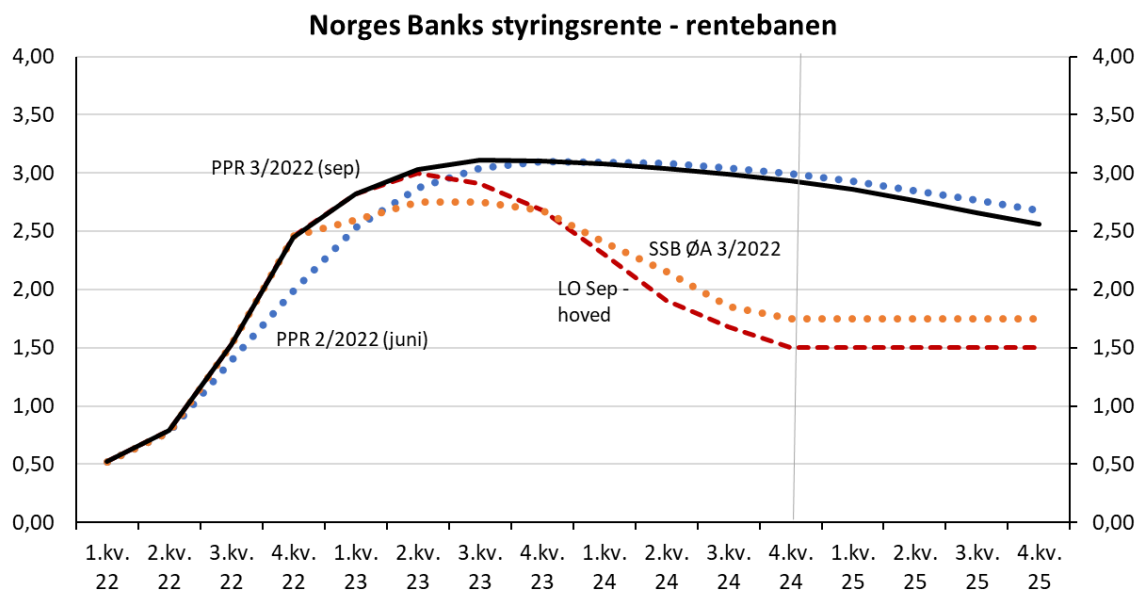
Politiske forutsetninger

I juni 2022 varslet Norges Bank i Pengepolitisk rapport (PPR 2/2022) en rentebane som ville innebærer en rekke renteoppganger fram til utgangen av 2023 og styringsrenten ville da kommet opp i 3 ¼ pst. Så skulle styringsrenta gå sakte ned til 2 ¾ pst. mot slutten av 2025 (dvs. en ½ prosentpoengs rentenedgang i løpet av 2 år). Ved rentemøtet i august 2022 forlot Norges Bank i praksis allerede denne rentebanen ved å foreta og varsle raskere og sterkere rentehevinger framover. Ved rentemøtet i september 2022 satte Norges Bank styringsrenta opp ytterligere med 0,5 pst., og la fram en ny rentebane i Pengepolitisk rapport (PPR 3/2022) hvor rentebanen ble ytterligere oppjustert. I Økonomiske Analyser (ØA3/2022, september 2022) legger SSB imidlertid til grunn at Norges Bank kun fortsetter med rentehevinger i år slik at styringsrenta når en topp på 2 ¾ pst. i slutten av inneværende år. Etter hvert tror SSB at Norges Bank ombestemmer seg og legger mer vekt på aktivitetsutviklingen. Det tilsier i så fall kutt i styringsrenta mot slutten av neste år. SSB anslår fire rentekutt da, slik at styringsrenta kommer ned til 1 ¾ pst. (boliglånsrenta på 3 ¼ pst.) ved utgangen av 2024.

I vår konjunkturvurdering legger vi til grunn at Norges Bank ikke vil endre sin kurs riktig så raskt til tross for omslaget i norsk økonomi, og at sentralbanken vil fortsette å øke styringsrenta flere ganger med ½ eller ¼ pst. slik at styringsrenta kommer opp i 3 pst. (boliglånsrenta på 4 ½ pst.) i 2. kv.2023. Bakgrunnen for dette er Norges Banks aggressive retorikk rundt rentesettingen. Vi antar videre at Norges Bank da ombestemmer seg når utviklingen i norsk økonomi har blitt svært svak, og starte reversering med flere rentekutt alt fra sommeren 2023. Styringsrenta vil da komme ned til 1 ½ pst. (boliglånsrenta på 3 pst.) mot slutten av 2024.

På grunn av et usedvanlig stort avvik mellom Norges Banks egen renteprognose og utviklingen i produksjon og sysselsetting, er vi svært usikre på renteanslagene våre. Vi har derfor vurdert en alternativ rentebane hvor Norges Bank holder fast ved sin opprinnelige rentebane fra juni 2022. Ifølge beregningen utført ved hjelp av NAM-

modellen, vil denne alternative rentebanen føre til at norsk økonomi går inn i enda dypere lavkonjunktur særlig for 2024 og 2025 (jfr. boks 1-1).

Ifølge signalene fra Regjeringen vil finanspolitikken også være stram neste år. Offentlig konsum og investeringer vil derfor bidra lite til aktivitetsveksten. Vi antar at den lave aktivitetsveksten neste år og økt arbeidsledighet vil føre til at finanspolitikken blir mer ekspansiv i 2024 og 2025, og dermed bidra mer til den økonomiske veksten.

Strømsstøtte til bedriftene

Regjeringen har lansert en energitilskuddsordning og en lånegarantiordning for de spesielt utsatte bedriftene. Det er mål om at en betydelig andel av støtten går til investeringer i energiøkonomiserende tiltak.

Energitilskuddsordningen gjelder for oktober, november og desember, er søknadsstyrt og avgrenset til bedrifter med minst 3 pst. strømtensitet. Strømtensitet måles som faktiske strømkostnader som andel av bedriftens omsetning i den gjeldende perioden. Ordningen administreres av Enova. Alle bedrifter som søker må legge ved en energikartlegging og tilskuddet vil kunne øke dersom bedriften iverksetter energitiltak. Makstak for tilskudd er 3,5 millioner uavhengig av tilskuddstrinn, og tilskudd vil kunne avkortes i henhold til den totale rammen for bevilgninger. Bedrifter som omfattes av andre strømsstøtteordninger får ikke tilskudd. Petroleumsutvinning og kraftintensiv virksomhet er ikke omfattet av ordningen. Bedrifter som får innvilget tilskudd kan ikke betale utbytte i 2023.

- **Trinn I:** Direkte støtte for inntil 25 pst. av differansen mellom faktisk pris og 70 øre per kWh. Dette tilskuddet krever energikartlegging.
- **Trinn II:** Støtte for inntil 45 pst. av differansen mellom faktisk pris og 70 øre. Dette tilskuddstrinnet krever at man søker om tilskudd til iverksetting av energitiltak i tillegg til energikartleggingen. ENØK-støtten vil være på inntil 50 pst. investeringskostnaden.

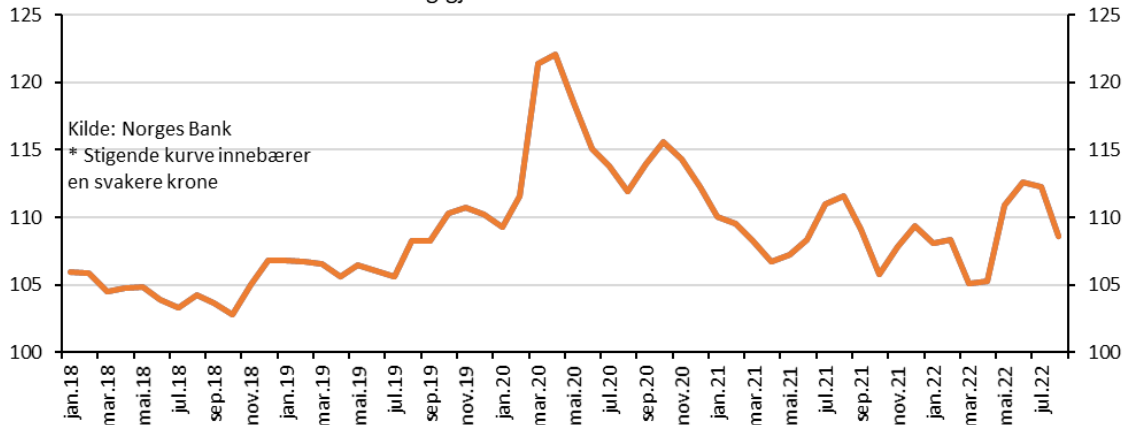
Lånegarantiordningen innebærer at staten garanterer for 90 pst. av beløpet i nye banklån til bedrifter med akutt likviditetsmangel som følge av ekstraordinær økning i strømkostnadene. Ordningen varer til våren 2023, er avgrenset til bedrifter med minst 3 pst. strømtensitet, og makstak på lånebeløp er satt til 50 mill. kroner.

Parallelt med de avgrensede ordningene skal Regjeringen legge til rette for større tilgang på **fastprisavtaler**. Her inngår endring i skattereglene som skal gjøre det gunstigere å tilby langsiktige og forutsigbare fastprisavtaler, samt samarbeid med bransjen om utarbeiding av standardavtaler.

Krona og konsumprisene

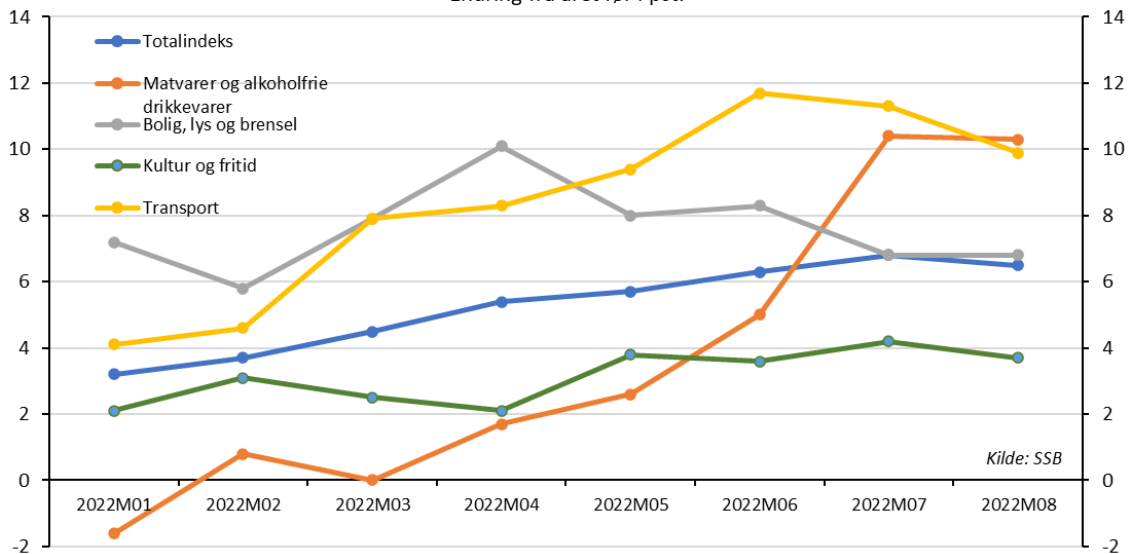
Krona styrket seg marginalt gjennom årets første 8 måneder. Energifrisa fører til høye olje- og gasspriser som igjen gir store overskudd på Norges driftsbalanse. Sammen med stigende renter hjemme vil det isolert sett bidra til kronestyrking. På den andre siden bruker mange sentralbanker verden over, med amerikansk Fed i spissen, rentevåpenet meget aggressivt i kampen mot høy inflasjon. Dessuten spiller volatiliteten og usikkerheten i markedene en større rolle på kronekursen på kort sikt enn de grunnleggende forholdene på lengre sikt. Kronekursen kan svinge mye framover, men endringene i gjennomsnitt på årsbasis anslås å være små.

Importveid kronekursindeks (I44) Månedlig gjennomsnitt, 2018-2022

I årets første 8 måneder steg konsumprisene målt i konsumprisindeksen med 5,3 pst. sammenlignet med samme perioden i fjor. De høye energiprisene har etter hvert i mindre grad trukket konsumprisveksten oppover (høyt nivå, men lavere videre vekst). Konsumprisene i konsumgruppe «Bolig, lys og brensel» vokste etter hvert i takt med de generelle konsumprisene. Konsumgrupper «Matvarer og alkoholfrie drikkevarer» og «Transport» har derimot i større grad bidratt til å løfte opp den generelle konsumprisveksten. Dette fører til at den underliggende konsumprisstigningen (uten energivarer) går opp. Den underliggende prisstigningen målt med konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) var i årets første 8 måneder 3 pst., altså 1 prosentpoeng høyere enn det langsiktige inflasjonsmålet (2 pst.) som Norges Bank sikter mot. Selv om energivarer er tatt ut av dette målet, bidrar de høye energiprisene til prisvekst på andre varer i denne indeksen siden energi brukes i produksjonen i de aller fleste varer og tjenester.

Konsumprisindekser etter de største konsumgrupper (totalt vektet med om lag 2/3 i KPI) Endring fra året før i pst.

Det er utsikter til fortsatt høy inflasjon ute, som følge av høye energipriser og høyere matpriser. Dette vil velte over til Norge gjennom høye (og høyere) priser på importerte varer. Det er derfor utsikter til at den underliggende inflasjonen i Norge vil forbli på et relativt høyt nivå en god stund framover. Den underliggende prisstigningen målt med konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) anslås å bevege seg langsomt mot inflasjonsmålet på 2 pst. mot slutten av prognoseperioden.

LOs anslag om offentlig konsum og investering samt Norges Banks styringsrente, konsumprisvekst og kronekurs:

	2022	2023	2024	2025
Offentlig konsum (%-vekst)	0,8	0,5	2,0	1,5
Offentlig investering (%-vekst)	0,9	0,5	3,5	2,5
Norges Banks styringsrente (%-nivå)	1,3	2,9	1,8	1,5
Konsumpris – KPI (%-vekst)	5,5	3,5	1,9	2,1
Konsumpris – KPI JAE (%-vekst)	3,8	3,4	2,4	2,3
Kronekurs – I44 (%-endring) ¹⁾	-1,0	1,0	-0,3	-0,5

¹⁾ Positivt tall innebærer svekket krone

Etterspørselen fra husholdningene

Vi anslår en svak vekst i husholdningenes disponible realinntekter fra 2023 til 2025. Den svake realinntektsveksten skyldes i stor grad økte priser, men også økte renter¹. I tillegg har folk tendenser til økt sparing i dårlige tider. Våre prognoser innebærer derfor svak konsumvekst de nærmeste årene som følge av den svake realinntektsveksten hos husholdningene.

Svak realinntektsvekst kombinert med høye renter vil trolig gi en svak boligprisutvikling de nærmeste årene. Den svake boligprisutviklingen vil også gi opphav til en svak utvikling i formuen til husholdningene, noe vi antar vil igjen bidra til å holde konsumveksten lav. Boliginvesteringene vil også bli svake framover.

¹ Det er betydelig inndragelseeffekt på husholdningenes disponible realinntekter av renteoppgang og prisoppgang. Gjennom simuleringen utført ved hjelp av NAM-modellen tallfester vi inndragelseeffekten hver for seg gjennom rentesjokk og prissjokk (jfr. boks 1-2).

LOs anslag om husholdningenes konsum

Volumvekst	2022	2023	2024	2025
Husholdningenes konsum (%-vekst)	6,6	1,1	1,7	3,4

Investeringsiden

Petroleumsinvesteringene har falt de siste to årene, i hovedsak som følge av lavere investeringer innen feltutbygging. I de midlertidige skattereglene som ble vedtatt av Stortinget i juni i 2020, gis det også gunstig beskatning for alle utbygginger der det leveres plan for utbygging og drift (PUD) til myndighetene før utgangen av 2022. Det er derfor ventet at det blir levert PUD-er på svært mange prosjekter mot slutten av året. Bidragene fra disse prosjektene forventes å bli større i de kommende årene og trekker opp petroleumsinvesteringene.

Både boliginvesteringene og næringsinvesteringene påvirkes av økte renter i en negativ retning. I tillegg dempes næringsinvesteringene av lavere etterspørsel i økonomien. I våre prognoser ligger det an til en negativ utvikling i fastlandsinvesteringene de nærmeste årene.

Svakere vekstutsikter internasjonalt fører til en sterk nedgang i den tradisjonelle eksporten i 2022 og svak oppgang i de kommende årene.

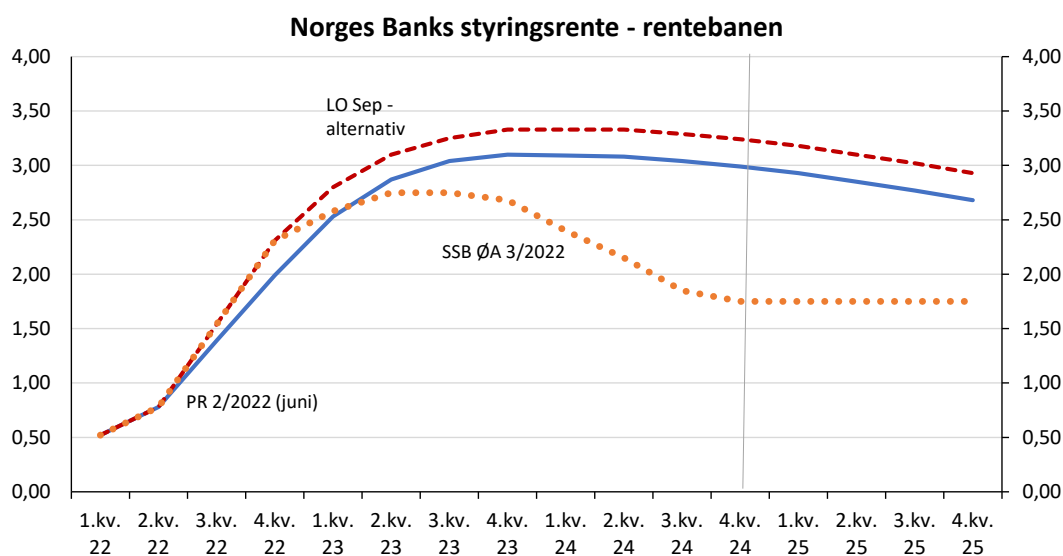
LOs anslag om investeringene og den tradisjonelle eksporten

Volumvekst	2022	2023	2024	2025
Petroleumsinvesteringene	-7,0	7,0	12,0	3,0
Fastlandsinvesteringene	3,4	-2,2	-3,9	-1,4
Eksport av tradisjonelle varer	-3,9	1,6	1,5	1,8

Boks 2-1: En alternativ rentebane kan bringe Norge inn i enda dypere lavkonjunktur

Vi legger til grunn en rentebane i vårt hovedscenario som innebærer at styringsrenta kommer opp i 3 pst. i 2. kv.2023. Da vil Norges Bank ombestemme seg og starte reversering med flere rentekutt alt fra sommeren 2023. Styringsrenta vil da komme ned i 1 ½ pst. mot slutten av 2024.

Vi har sett på en alternativ rentebane som innebærer Norges Bank fortsetter med renteheving gjennom 2023, men ikke reduserer den kraftig slik vi legger til grunn i vårt hovedscenario. Styringsrenta vil med en slik alternativ rentebane komme opp til 3 ½ pst. i 2. kv.2024, og vi lar styringsrenta følge parallelt med rentebanen fra PPR 2/2022 og bevege seg mot 2 ¾ pst. i slutten av 2025.

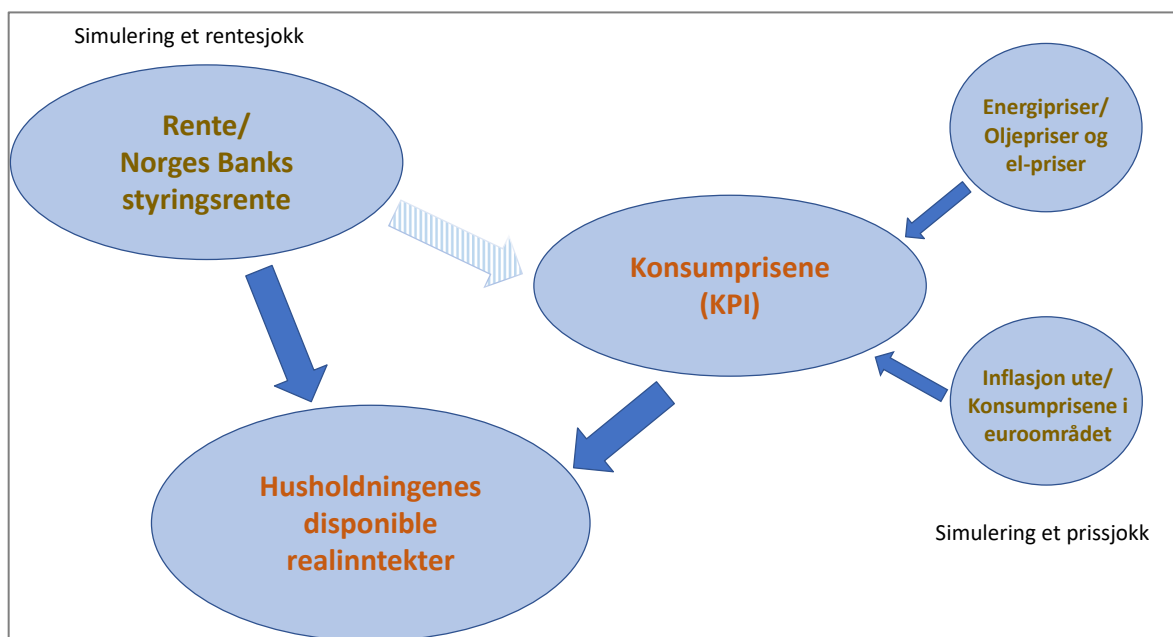
Med den alternative rentebanen, viser våre beregninger gjennom NAM-modellen en enda dypere lavkonjunktur for norsk økonomi de nærmeste årene. BNP-veksten i Fastlands-Norge kommer da ned til 1 pst. i 2025 og AKU-ledigheten stiger til 4,4 pst. i 2025, mot 4,1 pst i hovedscenarioet. Imidlertid ser vi at både KPI og KPI-JAE med denne rentebanen faller ned til inflasjonsmålet (2 pst.) som Norges Bank sikter mot i 2024/2025.

Konjunkturanslag for 2022-2025 med den alternative rentebanen som den pengepolitiske forutsetningen.

	2022	2023	2024	2025
BNP Fastlands-Norge	3,2	1,5	1,3	1,0
Konsum i husholdninger mv.	6,5	1,0	1,0	1,8
Bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge	3,3	-2,5	-4,8	-3,5
Eksport - tradisjonelle varer	-3,9	1,6	1,5	1,9
Sysselsetting (nasjonalregnskap)	3,3	0,0	-0,1	-0,4
Arbeidsledighet (AKU)	3,3	3,6	4,0	4,4
KPI	5,5	3,2	2,0	1,9
KPI- JAE	3,8	3,3	2,1	1,7

Boks 2-2: Innstramningseffekt av rentesjokk og prissjokk på husholdningenes disponible realinntekter - en modellsimulering

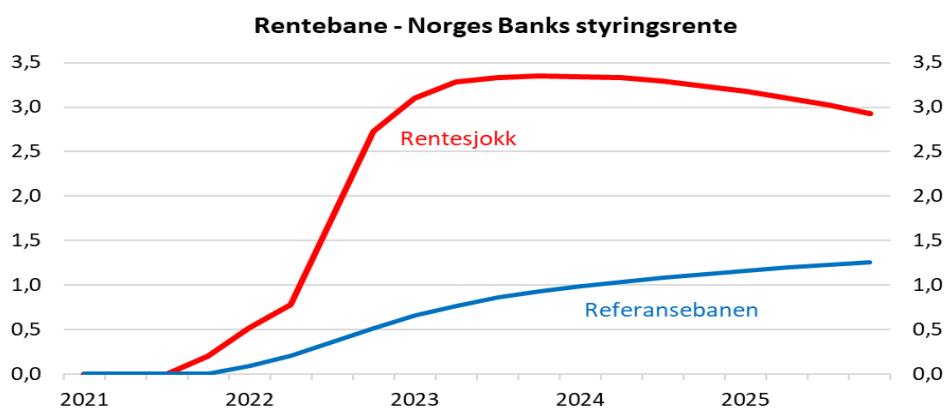
Høyere priser fra utlandet har en direkte innstramningseffekt på husholdningenes disponible realinntekter. Økte renter har også en direkte innstramningseffekt, og har i tillegg en indirekte effekt gjennom at den reduserte etterspørselen i økonomien øker ledigheten og bidrar til lavere lønns- og prisvekst. En illustrasjon på dette er som følgende.

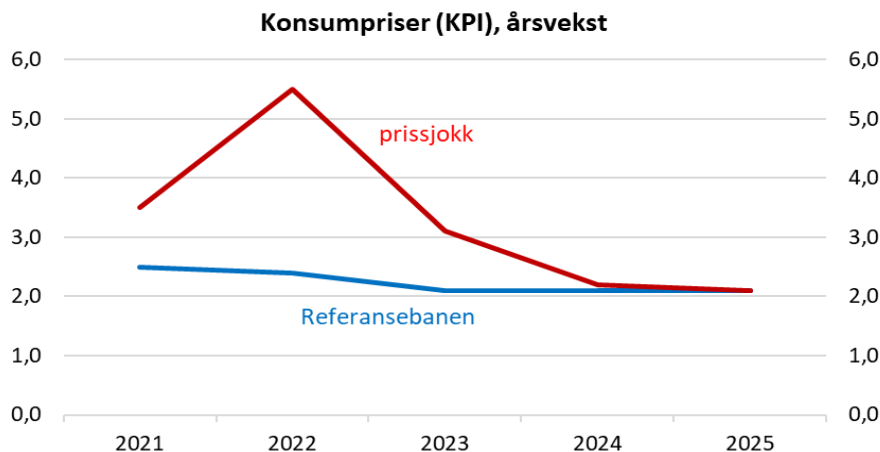
Vi bruker NAM-modellen til å simulere 3 scenarier:

Referanse-scenariot: Med utgangspunktet i de tekniske forutsetningene som står i SSBs «Konjunkturtendensene 4/2020» og Norges Banks «Pengepolitisk Rapport 4/2020» (rentebanen) simulerer vi i NAM-modellen et "normalt" konjunkturforløp fra 2021 til 2025 som et referanse-scenarier.

Rentesjokk-scenariot: En alternativ rentebane for "rentesjokk" legges til grunn mens alle andre forutsetninger holdes uendret, og simuleres i NAM-modellen som et alternativt konjunkturforløp fra 2021 til 2025 - et rentesjokk-scenarier.

Prissjokk-scenariot: Gjennom inflasjon ute og energipriser (de eksogene variablene i modellen (dvs. det som er bestemt utenfra)) simuleres et konsumprissjokk som legges til grunn for et prissjokk-scenarior. Renterespons fra sentralbanken tillates ikke i dette scenarior.

Modellsimuleringene viser at en kraftig prisøkning gitt utenfra gir en betydelig innstramningseffekt på husholdningenes disponible realinntekter. I prissjokk-scenariot vil nivået på husholdningenes disponible realinntekter i 2025 være nærmest 4 pst. lavere enn i referansescenariot. Modellsimuleringene viser også en betydelig innstramningseffekt av rentesjokk på husholdningenes disponible realinntekter. I rentesjokk-scenariot vil nivået på husholdningenes disponible realinntekter i 2025 være 3 ½ pst. lavere enn det i referansescenariot, til tross for at inflasjonstakten reduseres med nærmere 1 prosentpoeng.

Sett i lys av dagens situasjon, inndras husholdningenes kjøpekraft av både høyere konsumprisstigning og økte renter. Denne «dobbeltopp» innstramningseffekten vil dempe husholdningenes etterspørsel så raskt og kraftig at det fører norsk økonomi rett inn i lavkonjunktur.

Virkningene på husholdningenes disponible realinntekter (alt annet likt)				
avvik i % fra referanse-scenariot				
2021	2022	2023	2024	2025
Prissjokk-scenariot				
-0,7	-2,1	-3,2	-3,6	-3,9
Rentesjokk-scenariot				
-0,1	-0,9	-2,7	-3,4	-3,5
<i>Virkningene på konsumprisveksten (alt annet likt), avvik i p.p. fra referanse-scenariot</i>				
0,0	-0,2	-0,6	-0,8	-0,9

Boks 2-3: Rentepolitikken kan gi høy ledighet

Den høye inflasjonen vi nå opplever i Norge skyldes i all hovedsak importert inflasjon (pga. krig/energikrise, økte strømpriser, økte råvarepriser og forsyningsflaskehalsene, osv.). Som SSB påpekte, er disse faktorene utenfor sentralbankenes kontroll. Når disse faktorene begynner å ebbe ut, kommer inflasjonen globalt til å avta.

En ting som skiller Norge fra USA eller andre land i Europa er lønn-pris-spiral. Takket være frontfagmodellen, klarer Norge å bryte lønn-pris-spiralen som er en stor risiko for mange andre land (også bakgrunnen for at sentralbankene må svare med rentevåpenet på en resolutt og kraftig måte). Gitt det prissjokket som har truffet Norge, er det fortsatt lite tegn til lønn-pris-spiral. Dette bekreftes av bl.a. SSB.

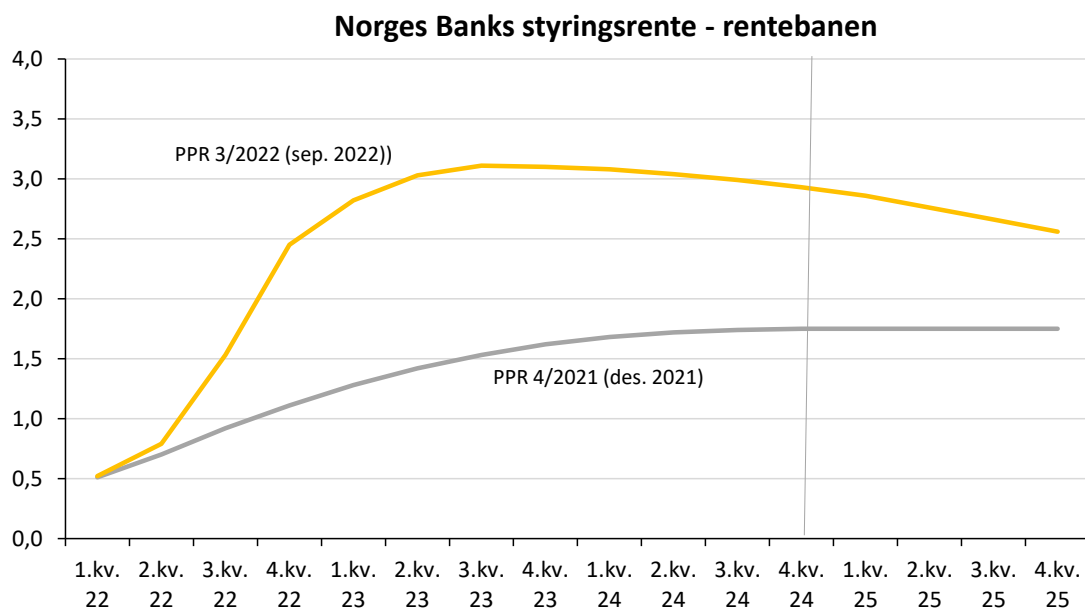
En annen ting som skiller Norge fra andre europeiske land, er husholdningenes rentefølsomhet. De norske husholdningene er mer rentefølsomme pga. bl.a. boligsektoren. Dette fører til at renteopp ganger har en større inndragelseeffekt på husholdningenes kjøpekraft og etterspørsel, som er en hoveddrivkraft for norsk økonomi.

Av de ovennevnte grunner kan den aggressive rentepolitikken Norges Bank fører, være til liten nytte for inflasjon i Norge, men til stor skade for arbeidsmarkedet.

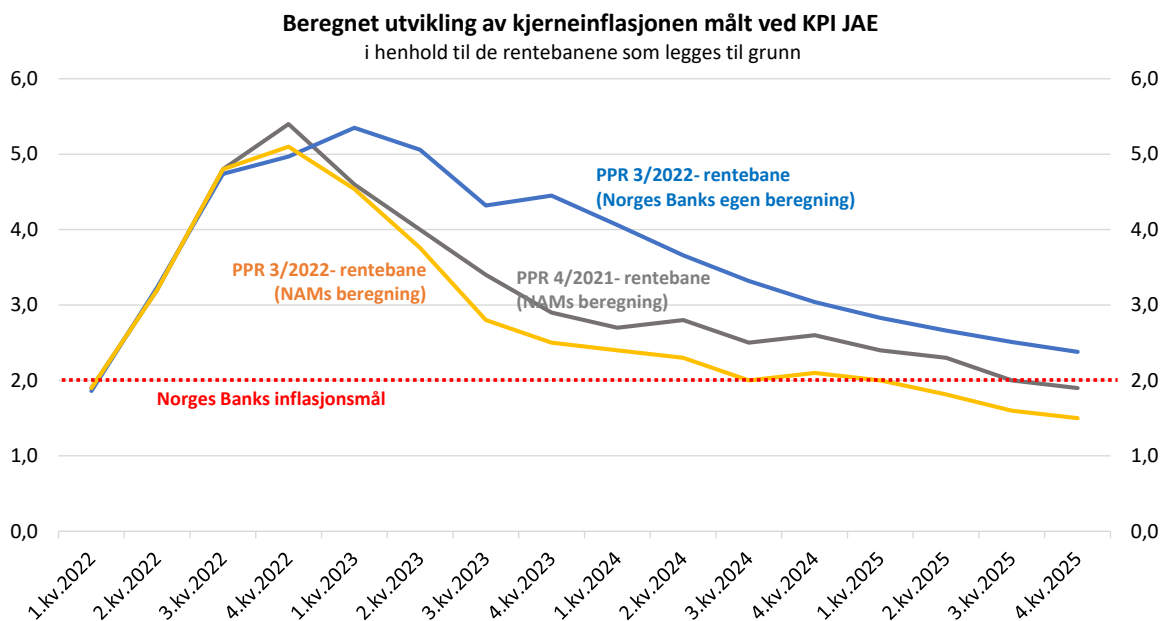
Ved hjelp av makromodellen-NAM, har vi utført en simulering for å belyse dette:

Gjennom strømprisene, oljeprisene og inflasjonstaktene ute (KPI-vekstene i euroområdet), har vi simulert et prissjokk for Norge (like sterkt som vi opplever nå). Dette prissjokket er med andre ord i hovedsak importert utfra. Videre antar vi at disse faktorene etter hvert vil normalisere seg. Strømprisene vil normaliseres mot 2025, inflasjonstaktene i euroområdet beveger seg gradvis mot 2 pst. i 2025, og oljeprisene faller fra 100 dollar/fatet i 2022 gradvis til 75 dollar/fatet i 2025.

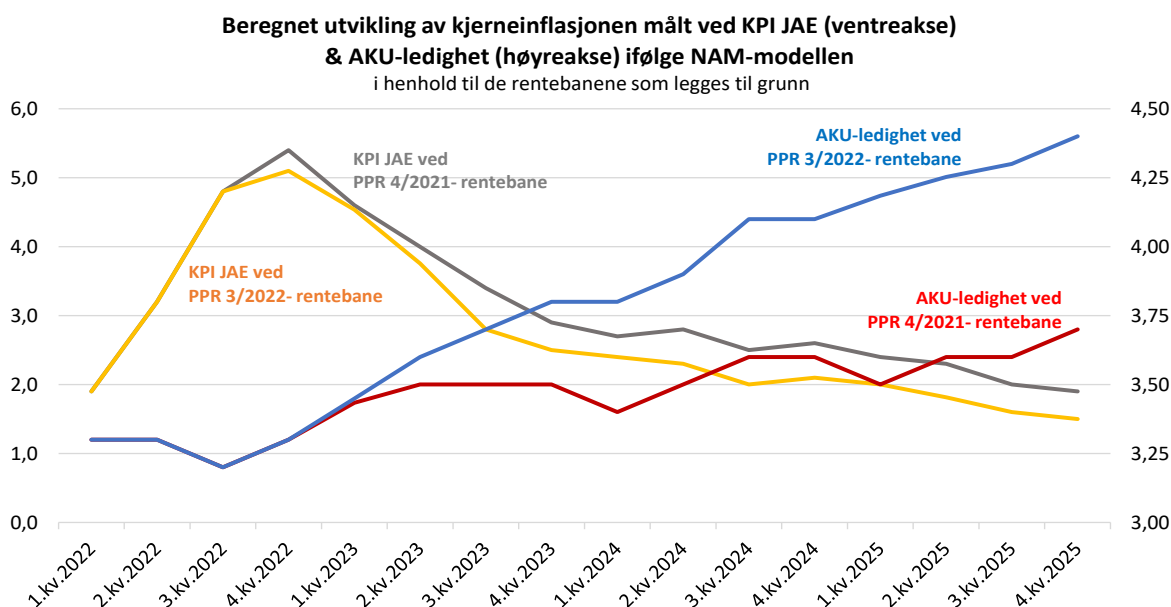
Vi legger inn de forskjellige rentebaner, som for eksempel en rentebane Norges Bank skisserte i PPR 4/2021 (desember 2021) hvor styringsrenta skulle gå sakte og gradvis opp mot 2024 (videreføres flat ut i 2025) – mao. en konjunkturtilpasset normalisering av rentenivået, og en annen rentebane som Norges Bank nettopp har lagt fram i PPR 3/2022 (september 2022).

Etter våre beregninger i NAM-modellen, vil rentebanen i PPR 4/2021 (desember 2021) sørge for at kjerneinflasjonen målt ved KPI JAE beveger seg nær og mest sannsynlig når inflasjonsmålet på 2 pst. i 3.kv.2025. Med rentebanen i PPR 3/2022 (september 2022) trenger det enda kortere tid til å nå inflasjonsmålet, allerede i 3.kv. 2024. Det blir imidlertid tregere med Norges Banks egne beregninger, men vi når inflasjonsmålet mest sannsynlig i 2. eller 3.kv.2026 om trenden fortsetter.

Med de to vidt forskjellige rentebanene som ble lagt til grunn i modellen NAM, er det kun 1 år som skiller tidspunktene for oppnåelse av inflasjonsmålet. Imidlertid er makroøkonomiske og arbeidsmarkedsmessige konsekvenser svært forskjellige med de to rentebanene som pengepolitiske forutsetninger.

Tabell: LOs konjunkturanslag for 2022 - 2025.

	2022	2023	2024	2025
Økonomisk vekst:				
- BNP fastlands-Norge	3,3	1,5	1,9	1,8
Konsum:				
- Privat konsum	6,6	1,1	1,7	3,4
- Offentlig konsum	0,8	0,5	2,0	1,5
Bruttoinvesteringer:				
- Fastlands Norge	3,4	-2,2	-3,9	-1,4
- Oljeinvesteringer	-7,0	7,0	12,0	3,0
Eksport:				
- tradisjonelle varer	-3,9	1,6	1,5	1,8
Arbeidsmarkedet:				
- Sysselsetting (NR)	3,3	0,0	0,0	-0,2
- Arbeidsledighetsrate (AKU)	3,3	3,6	3,9	4,1
Priser:				
- konsumpris (KPI)	5,5	3,5	1,9	2,1
- konsumpris (KPI JAE)	3,8	3,4	2,4	2,3

Anslagene sendes til Nasjonalbudsjett for 2023.

2.2 Internasjonal økonomi

Verdensøkonomien står for tiden overfor store utfordringer:

- Krigen i Ukraina ser ut til å vedvare. Frykt for at reduserte russiske gassforsyninger vil kaste Europa ut i en langvarig energikrise har ført til at mange land nå fyller sine gasslagre og planlegger å iverksette drastiske sparetiltak. Krigen, de økonomiske straffetiltakene og Russlands kutt i gassforsyningen til Europa vil fortsette å påvirke verdensøkonomien og vil også framover kunne være en kilde til nye sjokk, spesielt til fortsatt høye råvarepriser som forårsaker høy inflasjon globalt.
- Som verdens nest største økonomi har Kina vært verdens vekstmotor over mange år. Koronapandemien er definitivt ikke over for Kina sin del. Kinas nulltoleransepolitikk overfor koronasmitte, kombinert med utstrakte gjeldsproblemer i eiendomssektoren har forårsaket forsyningsflaskehals for hele verden, dempet den økonomiske aktiviteten i landet og hemmet vekstutsiktene for Kina.

- I et forsøk på å hindre at høy inflasjon skal vedvare har vestlige sentralbanker i det siste gjennomført større renteøkninger og uttalt at de framover vil føre en langt mer restriktiv pengepolitikk. Mange land har i tillegg tatt til orde for bruk av mer restriktiv finanspolitikk. Det er risiko forbundet med sentralbankenes politikk, i den forstand at en sterk tilstramning vil kunne føre til en ny kraftig korreksjon i finansmarkedene og en potensielt langvarig nedgangskonjunktur. Om sentralbankene lykkes med kampen mot inflasjon, vil delvis avhenge av faktorer utenfor sentralbankenes kontroll. Dette inkluderer hvorvidt råvareprisstigningen og forsyningsflaskehalsene, i stor grad forårsaket av Russlands invasjon av Ukraina og Kinas nedstengninger, vil komme til å avta.

På bakgrunn av de ovennevnte utviklingstrekkene for internasjonal økonomi har vi lagt følgende til grunn i vår konjunkturanalyse:

- Norges handelspartnere går inn i en økonomisk nedgangsperiode
- Et noe mer langvarig inflasjonsforløp i euroområdet
- Oljepriser vil ligge på et relativt høyt nivå, men i noe avtakende tendens framover

LOs anslag om internasjonal økonomi og oljepriser

	2022	2023	2024	2025
BNP-vekst, handelspartnere	3,0	0,2	2,0	2,0
Prisvekst, euroområdet	8,0	3,5	2,5	2,0
Oljepriser, dollar/fat	100	90	80	75

3. Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet har bedret seg betydelig i etterkant av pandemien. Arbeidsløsheten er lavere og sysselsettingen høyere enn på flere år. Utviklingen har imidlertid flatet ut, tilgangen på nye arbeidssøkere til NAV og korttidsarbeidsløse har gått litt opp, og andelen virksomheter som melder om knapphet på arbeidskraft har gått ned. Antallet personer registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV er fortsatt høyt og høyere enn før pandemien.

Risikoen for at arbeidsløsheten vil ta seg opp framover har økt betydelig bare gjennom informasjonen som er kommet til i løpet av de siste ukene. Tidsvinduet for å få til økt inkludering og «sosial dumping i revers» kan dermed også vise seg å bli mer kortvarig enn tidligere lagt til grunn; innvandringen er på vei opp, etterspørselen er blitt mer avdempet og rentehevingen torsdag kan gjøre at omslaget i arbeidsmarkedet kommer raskere og sterkere enn vi forventet for bare kort tid siden.

Andelen helt arbeidsløse² fulgte pandemiutviklingen og økte kraftig i mars 2020, forble høy frem til juni 2021 og falt deretter kraftig frem til mars 2022. Da utgjorde den 3,1 pst.³ av arbeidsstyrken, ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) til SSB. De påfølgende månedene har nedgangen flatet ut og AKU-arbeidsløsheten stabilisert seg, tilsvarende vel 90 000 personer. Det er det laveste siden desember 2008 og 0,6 pst.-poeng høyere enn bunnivået i 2007.

Den registrerte arbeidsløsheten⁴ falt gradvis f.o.m. mai 2021 og utgjorde i august i år 1,6 pst. av arbeidsstyrken (45 500 personer). Andelen og antallet helt arbeidsløse har ikke vært så lavt siden hhv. mai og september 2008. De siste to månedene har nedgangen flatet ut. Tilgangen på nye arbeidssøkere og korttidsarbeidsløse har samtidig gått litt opp. Antallet permitterte er tilbake på om lag samme nivå som før pandemien.

I juli 2022 var 70,2 pst. av befolkningen (15-74 år) sysselsatt, ifølge sesongjusterte AKU-tall. Det er 0,5 prosentpoeng lavere enn i mars 2022. Ser man bort ifra i år, er det den høyeste andelen siden 2009. Økningen ila. pandemien har vært størst blant 15-24 åringer, hvor sysselsettingsandelen i juni i år var på høyde med toppunktet i 2008.⁵ Antallet sysselsatte innvandrere var i 2. kvartal 2022 vel 14 pst. høyere enn på samme tid i 2019, hvor akademiske yrker og salgs- og serviceyrker sto for vel halvparten av økningen. Sysselsettingsandelen blant dem har vokst med 1,6

² Helt arbeidsløse som andel av arbeidsstyrken (sysselsatte og arbeidsløse).

³ Sesongjusterte tall.

⁴ NAV-tall fanger opp den registrerte arbeidsløsheten, dvs. personer som oppsøker NAV.

⁵ Måleperioden går tilbake til 2006. I juni 2022 var 58,4 pst. av 15-24 åringer sysselsatt, 0,2 pst.-poeng høyere enn det tidligere toppunktet i februar 2008. I juli falt riktignok andelen til 57,8 pst., sitt laveste nivå siden mars 2022.

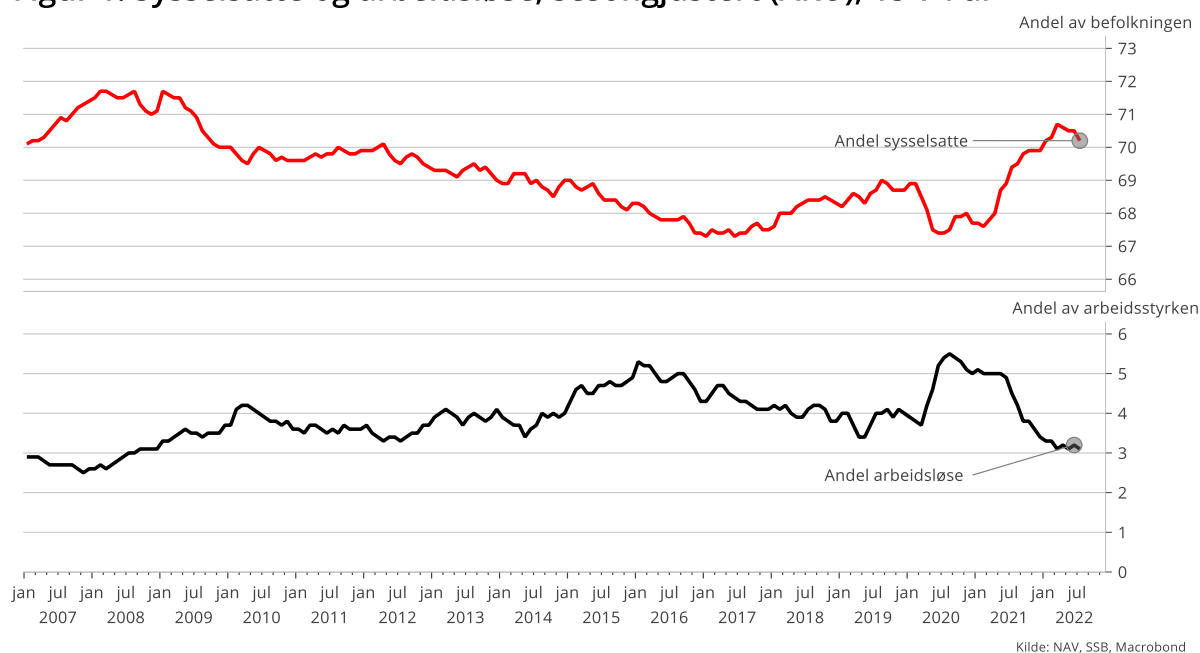
prosentpoeng gjennom pandemien, mot 0,7 prosentpoeng for befolkningen for øvrig.⁶

At sysselsettingsveksten var sterkest blant de aller yngste samt bosatte innvandrere må bl.a. sees i sammenheng med økt aktivitet i tjenestenæringene og færre utenlandske pendlere enn før pandemien, som ser ut til å ha åpnet opp muligheter på arbeidsmarkedet.

Til tross for bedringen i arbeidsmarkedet står fortsatt mange utenfor eller i randsonen av arbeidsmarkedet. Vi har for eksempel rundt 200 000 registrert hos NAV med nedsatt arbeidsevne, hvorav 45 000 under 30 år. Denne gruppen har økt i antall sammenlignet med før pandemien. I tillegg kommer personer som står utenfor arbeidslivet, men som ikke har meldt seg til NAV.

Etter en sterk høykonjunktur på vei ut av pandemien, ser vi nå tiltagende tegn til et omslag i økonomien. Vi regner med at etterspørselen i økonomien vil avta. Ifølge våre prognoser vil AKU-ledigheten øke fra 3,3 pst. i 2022 til 3,6 pst. i 2023, 3,9 i 2024 og videre opp til 4,1 pst. i 2025. Vi antar samtidig at sysselsettingen øker 3,3 pst. i 2022, men at veksten bremser opp. Sysselsettingen forblir uendret i 2023 og 2024 og faller med 0,2 prosentpoeng i 2025.

Figur 1: Sysselsatte og arbeidsløse, sesongjustert (AKU), 15-74 år

Før pandemien var det en tendens til at flere sysselsatte befant seg i enten 100-prosentstillinger eller under 40-prosentstillinger. Denne tendensen forsterket seg gjennom pandemien. Fra 4. kvartal 2019 til 4. kvartal 2021 økte disse gruppene med

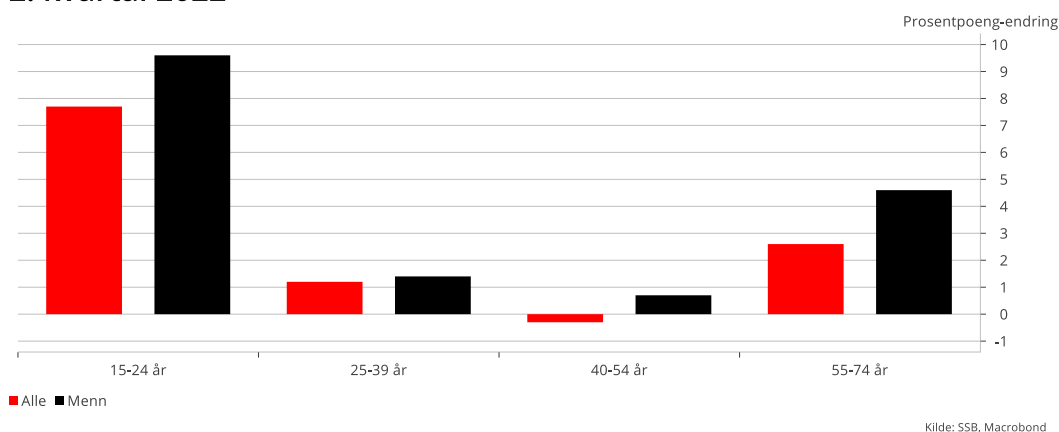
⁶ Siste sysselsettingsandelstall blant innvandrere (født i utlandet og har foreldre og besteforeldre fra utlandet) er fra 4. kvartal 2021. Andelen sysselsatte økte 1,6 pst. blant innvandrere og 0,7 pst. blant befolkningen for øvrig, sammenlignet med 4. kvartal 2019.

hhv. 37 600 og 21 200 sysselsatte, samtidig som 7 100 færre jobbet med stillingsandeler mellom dette, ifølge registerbaserte sysselsettingstall.⁷ SSB sin lønnsstatistikk viser at særlig mange unge har trådt inn i jobber med lave stillingsbrøker.⁸ Vi har få opplysninger om jobbene som har kommet hittil i år, om det først og fremst dreier seg om korttids- eller heltidsjobber.

Sammenlignet med 2. kvartal 2019 hadde sysselsettingsandelen i samme periode i år økt mest blant 15-24 åringer og 55-74 åringer. For begge gruppene oversteget sysselsettingsandelen oversteget nivået i 2009. I disse aldersgruppene har også sysselsettingsandelsdifferansen mellom menn og kvinner økt mest i favør menn gjennom pandemiårene. Totalt i befolkningen var andelen sysselsatte menn 6,3 pst.-poeng høyere enn blant kvinner, det høyeste målt i AKU siden 2008. Det siste året har de ulike aldersgruppene sin sysselsettingsvekst konvergere, men de yngste – da spesielt unge menn - er fortsatt i sin egen særklasse.

I 2022 har også andelen og antallet arbeidsløse falt mest blant menn. Arbeidsløshetsnedgangen er spesielt markant blant menn med grunnskolenivå eller videregående skolenivå. Totalt sto de for nesten halvparten av det totale fallet i antall arbeidsløse menn og kvinner så langt i 2022.⁹ Sammenlignet med ett år tidligere falt antallet arbeidsløse menn mest sammenlignet med kvinner innenfor bygg og anlegg, industriarbeid og reiseliv og transport.

Figur 2: Aldersfordelt endring i sysselsettingsandel, 2. kvartal 2019 til 2. kvartal 2022

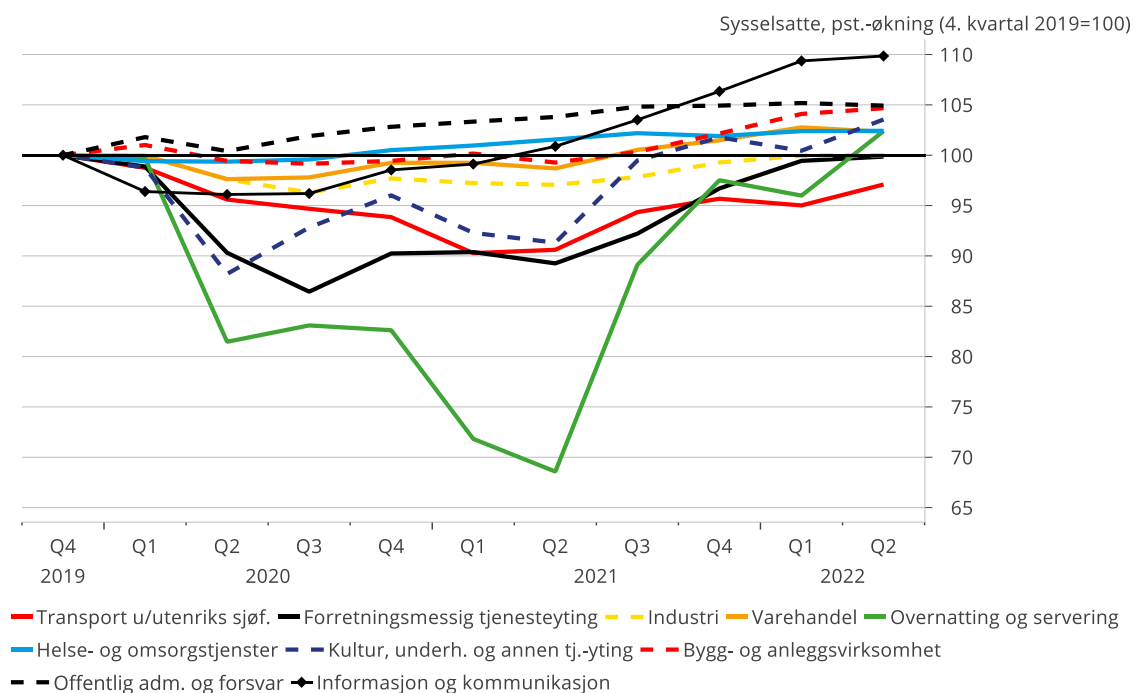

⁷ SSB, tabell 12539. Tendensen fra registerbaserte tall samsvarer i stor grad med lønnsstatistikken.

⁸ SSB, tabell 11421. Blant personer under 24 år falt gjennomsnittlig avtalt arbeidstid med 1,5 timer fra 2019 til 2021. Blant 25-29 åringer var reduksjonen på 0,4 timer. I alle andre aldersgrupper lå arbeidstidsendringen mellom 0,1 og -0,2 timer.

⁹ I august 2022 var det 26 200 færre helt arbeidsløse enn i januar. Det var samtidig 12 200 færre arbeidsløse menn med grunnskolenivå eller videregående skolenivå, dvs. 46% av det totale fallet.

Figur 3: Sysselsatte i utvalgte næringer, sesongjustert. 2019
4. kvartal=100.

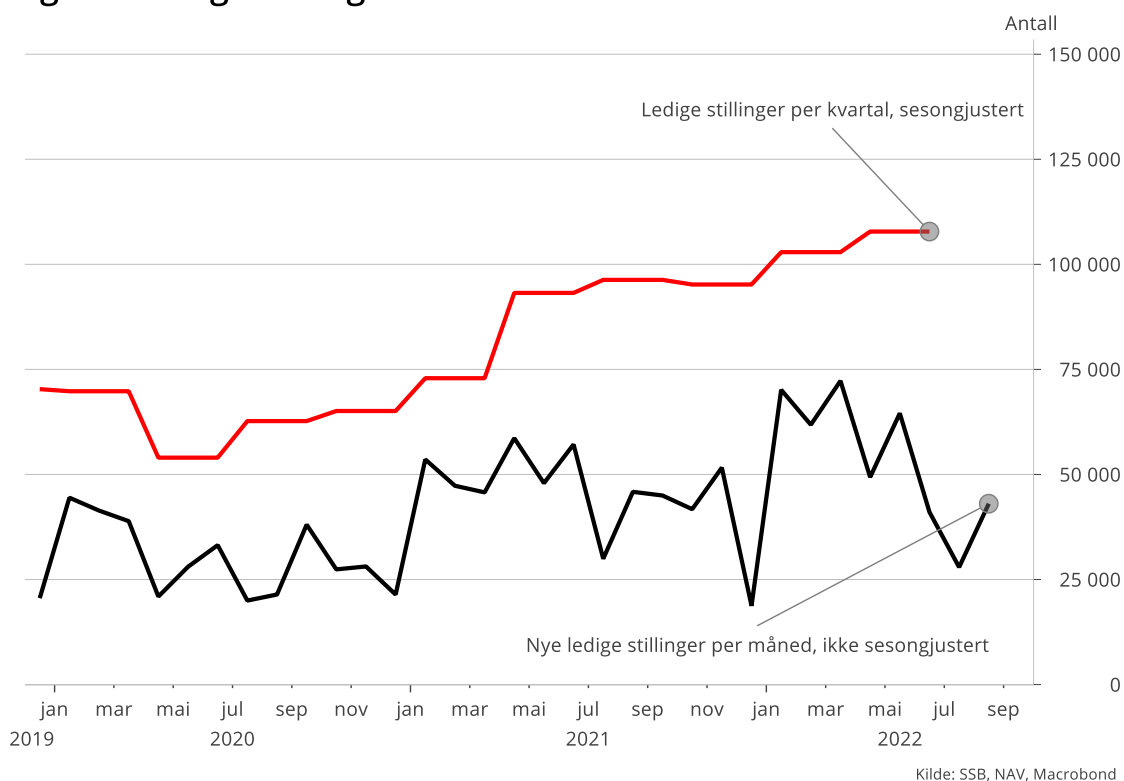
Kilde: SSB, Macrobond

Antall sysselsatte gikk opp 5,3 pst. (146 500 personer) fra 2. kvartal 2021 til 2. kvartal 2022, ifølge nasjonalregnskapstall. Sammenlignet med 2. kvartal 2019 var økningen 3,4 pst. (97 100 personer). Sysselsettingen i næringene som ble hardest rammet av pandemien er i stor grad tilbake eller litt høyere enn før pandemien. Unntaket er transportnæringen, der antallet sysselsatte nå er 2,3 pst. lavere. Økningen i antallet sysselsatte de siste 3 årene var høyest innen helse- og omsorgstjenester (14 900).

Etter kraftig nedgang under pandemien som følge av bl.a. innreiserestriksjoner, har nettoinnvandringen tatt seg opp igjen fra 3. kvartal 2021. I første halvår i år var nettoinnvandringen 27 000, mot vel 2000 i samme periode i fjor. Mens polakker var den største gruppen i 1. kvartal, var ukrainere den desidert største gruppen i 2. kvartal. Antallet utenlandske pendlere¹⁰ har i samme periode økt med 23 700 personer og utgjorde totalt 85 000 personer i 2. kvartal 2022. Det er på nivå med 2018 og 8000 færre enn på samme tidspunkt i 2019.

¹⁰ Lønnstakere med forventet botid under 6 måneder.

Figur 4: Ledige stillinger

3.1 Mange ledige stillinger og kompetansemismatch

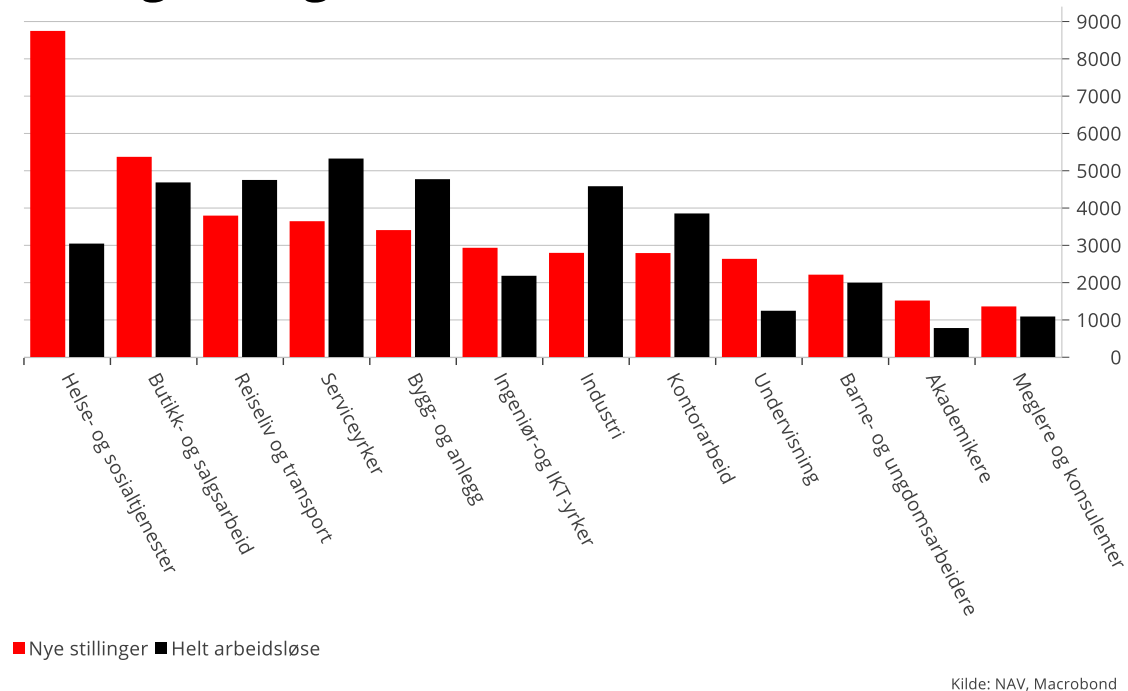
Samtidig som arbeidsløsheten har falt, har antallet ledige stillinger økt kraftig. I 2. kvartal 2022 var 107 800 stillinger ledige, tilsvarende 3,4 pst. av alle stillinger, den høyeste andelen i måleperioden.¹¹ Antall ledige stillinger var størst innenfor forretningsmessig tjenesteyting, varehandel og pleie- og omsorgstjenester. Andelen ledige stillinger var høyest innenfor forretningsmessig tjenesteyting, overnatting- og serveringstjenester og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting. De siste månedene har imidlertid tilgangen på nye stillinger falt sammenlignet med i 2021, og vært på nivå med tidligere år, ifølge NAV-tall. Utflating i arbeidsløsheten, noe nedgang i antallet nye stillinger de siste par månedene og lavere andel bedrifter som oppgir at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen¹², tyder på svakere etterspørsel etter arbeidskraft.

Mismatch-utfordringer, dvs. manglende samsvar mellom etterspurt og tilgjengelig kompetanse, varierer mye mellom næringer (se figur 4). I august 2022 oversteg antallet nye stillinger antallet helt arbeidsløse i helse- og sosialtjenester, ingeniør- og IKT-yrker og undervisning. Utfordringen var størst i helse- og sosialtjenester, med 8700 nye stillinger og kun 3000 helt arbeidsløse. Det motsatte fenomenet, altså at antallet arbeidsløse overstiger antallet nye stillinger, var størst innenfor industrien, serviceyrker, bygg- og anlegg og kontorarbeid.

¹¹ Måleperioden strekker seg tilbake til januar 2010.

¹² Norges Bank (2022). «Pengepolitisk rapport 3/22.» Andelen falt fra 50,4 pst. til 45,6 pst.

Figur 5: Registrerte arbeidsløse og nye ledige stillinger, august 2022

Oppgitt mangel behøver ikke være et samfunnsproblem. Det avspeiler bl.a. at arbeidsløsheten er lav. At det er krevende å få tak i rett kompetanse kan også gi virksomhetene incentiver til å investere i lærlinger og egne ansatte gjennom tilbud på opplærings og etter- og videreutdanning. Det kan også styrke motivasjonen til å hjelpe langtidsarbeidsløse og personer med helseutfordringer inn i jobb. Sammen med innstramminger i innleieregelverket innebærer knappheten på arbeidskraft at det for mange virksomheter blir nødvendig å justere rekrutteringsstrategiene.

Presset i arbeidsmarkedet kan dermed hjelpe arbeidsinkluderingen. Det kan også bidra til ønsket bedring av lønns- og arbeidsvilkår i deler der en tidligere har strevd med sosial dumping.

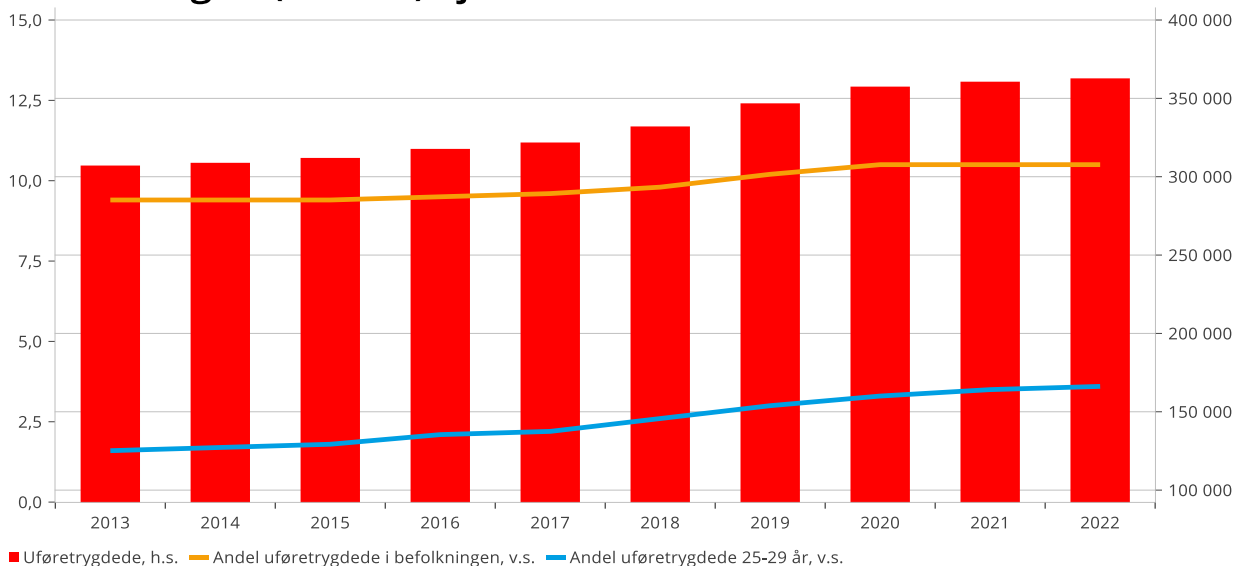
Det samme presset har av noen blitt sett på som problematisk av frykt for ukontrollerte lønns- og prisspiraler. Sett i forhold til samme tid i fjor, økte avtalt lønn med 3,3 pst. for alle sektorer i 2. kvartal i år. I forretningsmessig tjenesteyting og varehandel, næringene med flest ledige stillinger, var lønnsveksten på 3,6 pst. I overnatting og servering, som hadde nest høyest andel ledige stillinger i 2. kvartal, var lønnsveksten 1,7 pst. Både i industri og andre deler av privat sektor, kan resultater fra årets forhandlinger komme som etterbetalinger i senere kvartaler og endre noe på bildet. Så langt gir ikke lønnsstatistikken støtte til at lønnsveksten går betydelig over frontfagsrammen på 3,7 pst.

3.2 Fortsatt mange utenfor eller i randsonen av arbeidsmarkedet

I juni 2022 var vel 202 000 personer registrert med nedsatt arbeidsevne¹³, 11,6 pst. flere enn på samme tidspunkt i 2019. Om lag 132 400 av disse mottar AAP og 20 800 uføretrygd, hhv. 65,6 pst. og 10,3 pst. I perioden 2013-2019 falt antallet personer registrert med nedsatt arbeidsevne årlig, men har økt gjennom pandemiårene. Økningen har vært sterkest i aldersgruppene 30-39 år og 50-59 år. Antallet mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP) har økt mer enn uføretrygd siden utgangen av 2020. Det har å gjøre med utsatt avgang fra AAP grunnet regelverksendringer under pandemien på grunn av sprengt kapasitet i helsevesenet for arbeidsavklaring. Utviklingen i antallet ytelsesmottakere forventes å normalisere seg f.o.m. 3. kvartal 2022 da koronaforlengelsene utgår snart. Totalt mottar omtrent 500 000 enten AAP eller uføretrygd, hvorav nesten 50 000 er under 30 år.

Ved utgangen av 2021 sto 661 000 personer utenfor arbeidslivet, dvs. at man ikke var i utdanning og var uten arbeidsforhold, pensjonsinntekt eller betydelig næringsinntekt, ifølge NAV. Det var 31 000 færre enn ett år tidligere. Denne reduksjonen omtales også som en nedgang i «utenforskapet».¹⁴ NAV sin definisjon omfatter imidlertid også dagpengemottakere, som har stått for en betydelig del av nedgangen. I juni 2022 mottok 363 000 personer uføretrygd, omtrent som i fjor.

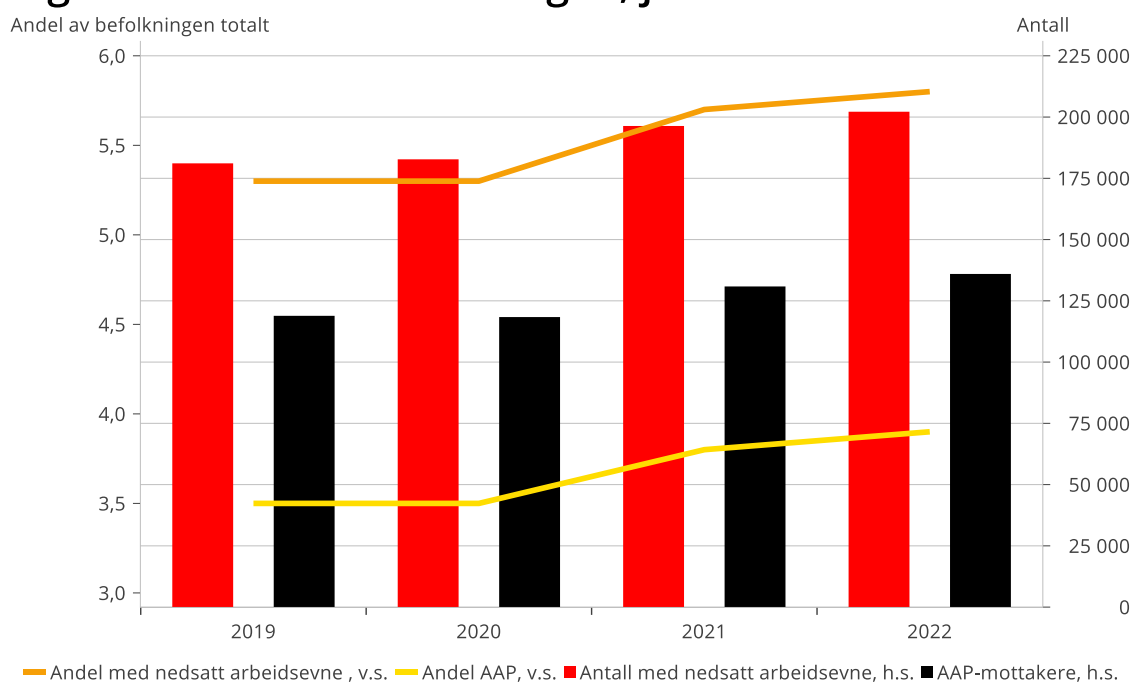
Figur 6: Mottakere av uføretrygd i antall (h. akse) og andel av befolkningen (v. akse) i juni 2013-2022

¹³ Personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra oppfølging fra NAV for å få eller beholde arbeid. Bistandsbehovet fastsettes etter en arbeidsevnevurdering.

¹⁴ NAV (2022). «31 000 færre står utenfor arbeidsliv eller utdanning». Marianne Pedersen. *Mennesker og muligheter*. <https://memu.no/artikler/31-000-faerre-star-utenfor-arbeidsliv-eller-utdanning/>

Figur 7: Nedsatt arbeidsevne og AAP-mottakere. Antall og som andel av befolkningen, juni 2019-2022

Kilde: NAV, Account in-house, Macrobond

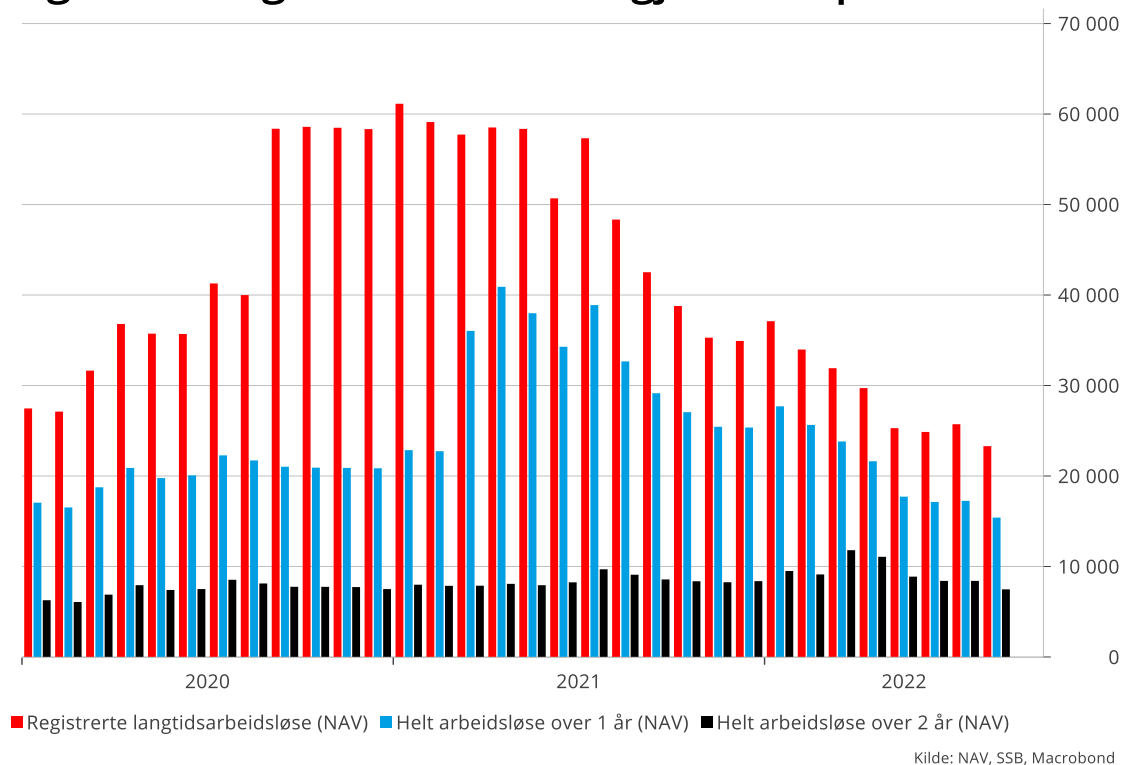
Antallet unge (15-29 år) hverken i arbeid, utdanning eller opplæring (NEET) falt ifølge registerbaserte tall, fra 112 600 i 2020 til 98 300 personer i 2021. Det utgjør 9,6 pst. av de unge, den laveste andelen i måleperioden 2015-2021. Ifølge AKU-tall økte antallet NEET-er i samme periode, men de motstridende funnene kan stamme fra en måleendring i AKU gjeldende fra 2021.¹⁵ Den norske NEET-gruppen er mindre enn i de fleste andre land, men samtidig mer utsatt. F.eks. finner OECD at norske NEET-er har seks ganger større sannsynlighet for å føle seg deprimeret, og ni ganger større sannsynlighet for å rapportere om dårlig helse, enn andre unge i Norge. Denne differansen er større enn EU- og OECD-gjennomsnittet.

Risikoen for å havne utenfor øker med varigheten til arbeidsløshetsperioden. Under pandemien var det svært mange langtidsarbeidsløse.¹⁶ Antallet langtidsarbeidsløse har falt i takt med det totale antallet arbeidsløse, men ikke like fort og mye. Frem til og med mai 2022 var det fortsatt flere langtidsarbeidsløse enn på samme tid i 2019 og i august 2022 var det fortsatt flere som hadde vært helt arbeidsløse i over to år enn på samme tidspunkt i 2019.

¹⁵ Ifølge AKU var det totalt 75 000 personer (7,4 pst. av de unge) hverken i arbeid, utdanning eller opplæring. Det er uvisst hvor mye som skyldes måleendring i AKU og at korona rammet hardt unge sysselsatte med grunnskole eller videregående utdanning, en gruppe med høy risiko for å bli NEET.

¹⁶ Langtidsarbeidsløse omfatter personer som har vært helt arbeidsløse i over 6 måneder.

Figur 8: Langtidsarbeidsløse gjennom pandemien

Behovet for arbeidsmarkedstiltak rettet inn mot ordinært arbeidsløse vil være særlig stort når det er svak etterspørsel etter arbeidskraft. For personer som står lenger unna arbeidsmarkedet (som personer med nedsatt arbeidsevne) kan det være særlig effektivt med arbeidsrettede tiltak når det er høy etterspørsel etter arbeidskraft. I en slik situasjon er virksomhetene mer inkluderingsvillige, men siden målgruppen er ressurskrevende det er ofte behov for tett og langvarig oppfølging fra NAV for at inkluderingen skal bli vellykket. Mange i målgruppen har sammensatte utfordringer og har lite utdanning/kompetanse.

LO har spilt inn en rekke konkrete forslag til hvordan vi kan benytte tidsvinduet vi nå har til å få flere av dem som står lenger unna arbeidslivet inkludert. Viktige stikkord her er: Tett oppfølging av brukere over tid (gjerne flere år), kompetanseheving, en veileder å forholde seg til og som gjerne koordinerer tiltak på flere politikkområder, mer bruk av forpliktende avtaler mellom virksomheter og NAV etter inspirasjon fra bl.a. «Møller medvind». Bruke metodikken i «Vi inkluderer og «Trøndelagsmodellen» i langt større grad enn hva som gjøres i dag. Tiltakene koster, men er samtidig svært samfunnsøkonomisk lønnsomme.

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, 0181 Oslo

www.lo.no